

ŠVIESA

(THE LIGHT)

POLITIKOS, MOKSLO, MENO IR LITERATŪROS TRIMĖNESINIS ŽURNALAS

Leidžia Amerikos Lietuvių Darbininkų Literatūros Draugija, 46 Ten Eyck Street, Brooklyn, N. Y.
Kaina Metams \$1.00; pavienis numeris 25c.

Redakcinė komisija: Dr. J. J. Kaškaitis, R. Mizara, S. Sasna, A. Bimba, D. M. Solomskas, L. Pruseika.
Atsakomąjasis redaktorius: A. Bimba

No. 2

Balandis-Gegužė - Birželis (April-May-June), 1937

Metai IV

CIO

CIO reiškia—Committee for Industrial Organization, arba Komitetas Industriam Organizavimui. Jis taip vadinasi, nes organizuoja darbininkus į industrines unijas.

CIO sudarytas originaliai iš sekamų darbo unijų:

Anglikasių: *United Mine Workers of America*, ir *International Union of Mine, Mill and Smelter Workers*.

Rubsiuvių: *Amalgamated Clothing Workers of America* ir *International Ladies Garment Workers Union*.

Audėjų ir verpėjų: *United Textile Workers*.

Aliejaus darbininkų: *Oil Field, Gas Well and Refinery Workers*.

Stiklo: *Federation of Flat Glass Workers*.

Plieno: *Amalgamated Association of Iron, Steel and Tin Workers*.

Automobilių: *United Automobile Workers International Union*.

Gumo: *United Rubber Workers International Union*.

Tos unijos sudarė apie 1,500,000 narių. Taigi, arti pusė visos Amerikos Darbo Federacijos. Federacijos viršininkai, rugsėjo 5 d., suspendavo tas unijas už tai, kad jos organizuoja darbininkus į industrines unijas.

Spaustuvininkų unija: *International Typographical Union* ir kepurininkų unija: *United Hatters, Cap and Millinery Work-*

ers Union, oficialiai prie CIO neprisidėjo, bet ir jos remia CIO. Spaustuvininkų unijos prezidentas, Charles Howard, yra CIO sekretorius.

Kiek vėliau prisidėjo prie CIO ir odininkų unija: *National Leather Workers Union* ir kailiasiuvų unija: *International Fur Workers Union*.

Yra prisidėjo ir daugiau unijų—atskirų lokalių, miesto centralinių tarybų ir tt.

Priskaitant ir naujai suorganizuotus šimtus tūkstančių plieno, automobilių, kurpių ir tekstilės darbininkų, be baimės perdėjimo, galima pasakyti, jog CIO jau turi 2,000,000 organizuotų darbininkų.

Su CIO taigi jau yra daugiau organizuotų darbininkų, negu su ADF Taryba, kuri yra kontrolėj pp. Green, Woll ir kitų, reakciniai nusiteikusių ir labai priešiingų industriam organizavimui.

ADF viršininkai bijo braukti tas unijas iš Federacijos. Jie tačiau neatšaukia ir suspendavimo, nes tas parodytų jų silpnumą, jų reakcinės politikos subliuškimą.

Amatinės ir Industrinės Unijos

Skirtumas tarp amatinų ir industrinių unijų tokis: Amatinėse darbininkai padalinti į daugelį unijų. Pavyzdžiui, gelžkeliečiai turi 16 skirtingų unijų. Industrinėse visi vienoj industrijoje dirbanti darbininkai priklauso vienai unijai. Pavyzdžiui, visi plieno industrijoje dirbanti, nežiūrint ar jie plieną lieja, ar vežioja ar dirbtuvę šluoja, priklauso tai pačiai unijai. Jie nesidalina

į daugelį unių ir kada streikuoja, visi s-
kiu, o ne paskirais departmentais.

Iki šiol ADF turėjo suorganizuavus tik lavintus darbininkus. Unijos buvo apsirubežiavę, įstojimai aukštai iškelta, net iki \$200. To apsirubežiavimo tikslas neįsileisti daug darbininkų, kad tiems, kurie suorganizavę, būtų lengviau aukštas algas gauti ir darbo sąlygas pagerinti. Samdytojai galėjo gerai organizuotiems net daugiau duoti, o atsiimti iš masės neorganizuotų keleriopai.

ADF vadai tad jau ir streikus buvo pa-
neigę; visuomet stengdavosi kilusius streikus slopinti. Tik bijodami pasirodyti samdytojų šalininkais, prisilaikydavo kiek ir remdavo streikus, tik kur negalėjo jų išvengti. Bet remdavo labai be noro, šaltai.

Dėlto ADF ir neaugo, dargi lėtai nyko. Industrinės unių streikų neskelbia "iš meilės streikuoti," bet laiko juos pačia svarbiausia priemone priversti samdytojus pildyti darbininkų reikalavimus.

Pastaruoju laiku imta naudoti dar nauji kovos būdai, tai yra, *sėdėjimo streikai*. Vietoj išeiti iš dirbtuvės, darbininkai pasilieka, bet nedirba. Streiklaužiai dėlto negali užimti darbų. Streikieriai viduj prie mašinų stovi, o lauke jų šeimos ir simpatikai pikietuoja. Streiklaužiams nėra galimybių nė pasirodyti.

Sėdėjimo streikai ypač efektyviški didžioje įmonėse.

Kaip CIO Organizuoja

Kaip matėme, CIO nėra jokia nauja unija, bet jau esamų unių komitetas, tik jis skirtingai organizuoja darbininkus. Jis keičia amatinės unijas į industrines ir naujai organizuoja darbininkus į industrines unijas.

CIO unijos sudėjo apie \$500,000 plieno darbininkų organizavimui ir jau daugiau pusės plieno darbininkų surašė į unią, kuri yra viena CIO narių.

CIO unijos dabar vėl sukėlė tokią sumą tekstilės industrijai ir pradėjo darbą surašymui unijon 1,250,000 tos pramonės darbininkų.

CIO pirmiausia sudaro tam tikrą komitetą, atspausdina aplikacijas ir rašo na-

rius. Narys pradžioj netik įstojimo, bet nė duoklių nemoka. Jo aplikacija laikoma slaptybėje. Samdytojai nežino, kas įstojo unijon, kas ne.

Kada jau dauguma surašoma, unijos viršininkai pastato kompanijai reikalavimą unijos pripažinimo ir su tuo kitus darbininkų reikalavimus. Sulig Wagner-Connery Akto, darbininkai turi teisę pasirinkti unią, kuri juos atstovaus derybose su fabrikantais, ir už kurią dauguma balsuoja, ta paskui visus tos įmonės darbininkus atstovauja.

Balsavimą pridaboja ir Labor Relations Board žmogus. To balsavimo balotai slapsti. Vardo nereikia pasirašyti, netgi patariama nerašyti vardo, tik kryžiuoką pastatyti ties unija, kurios nori, ties propozicija, už kurią balsuoj.

Taigi, nėra pavojaus darbo netekimo, jeigu ir nepavyktų priversti samdytojus pripažinti CIO unią.

Plieno darbininkų unija jau kovo pabaigoj turėjo 51 įmonę organizuota; jose pripažinta unija. Suorganizuota 492 lokalai.

Samdytojai tiek bijo CIO, kad kai kur ir viešai įmonėse unią organizuojant nemeta darbininkų iš darbo, nes žino taip darydami daugiau atydos į save atkreips ir CIO ton įmonėn labiau susikoncentruos.

Taigi, rašyti į unijas, organizuoti unijas (kur jų nėra), dabar nepaprastai gera progą. Niekada pirmiaus tokios progos nebuvo.

Reikia pasakyti, pas darbininkus dabar yra tvirtas įsitikinimas, kad jie turi teisę organizuotis ir su tuo įsitikinimu jie drąsiai visur stoja į unijas, o kada jie drąsiai stoja, tai samdytojams labai sunku sulai-
kyti nuo organizacijos.

Lietuvių Organizacijoms

Visiems lietuviams darbininkams, suprantama, reikia stoti į unijas, kur jos organizuojamos. Taipgi prisidėti prie jų organizavimo.

Visos lietuvių darbininkų organizacijos turi dalyvauti organizavimo darbe. Reikia daryti tokiamai:

(Tąsa 9-tam puslapyj)

MIKAS PETRAUSKAS

R. MIZARA

KAI kurie žmonės stato klausimą: "Prie kurio pasaulinio kompozitoriaus Miką Petrauską galima arčiausiai gretinti—Wagnerio, Verdi, Gounod ar katro kito?" Pagalvojus, teks atsakyti: nei prie vieno jų. Petrauskas gyveno ir kūrė kitokiame apystovose ir turėjo atlikti skirtingesnius uždavinius. Gal arčiausiai Petrauską būtų galima sugretinti su Giulio Caccini ir Giacomo Peri, 16-to šimtmečio italais kompozitoriais, sukūrusiais pirmą modernišką operą; gal prie Cherubinio, gal prie kitų tautų ankstyvųjų moderniškiosios operos ir, apskritai, muzikos pionierių. Juk ne kas kitas, o Petrauskas buvo lietuviškos operetės ir operos tėvas.

Mikas Petrauskas augo laikotarpyje, kai visam pasaulyje pradėjo skleistis socialistinis darbininkų judėjimas. Greta to brendo lietuvių tautinis atgimimas. Lietuva buvo carizmo paversta ir kentėjo, drauge su kitomis tautomis, nuožmią priespaudą ir pažeminimą.

Petrauskas, 15-kos metų amžiaus pradėjęs Labonoro miestelio katalikų bažnyčioje vargonininkauti, iš karto tų reikšminių nepastebėjo, bet 1901 metais jis atsidūrė Peterburgan, konservatorijon, kur daug studentų tuomet buvo užsikrėtusių carizmo neapykanta. Čionai, tiesa, jis tūlą laiką nebuvo tiesioginiai susirišęs su revoliuciniais rateliais. Bet 1905 metų revoliucija negalėjo Petrauską palikti pasyviu, tik iš šalies stoviniu stebėtoju. Jis ima dalyvumą, reiskia savo protestą prieš carizmą ir dėlto tampa caro žandarų persekiojamu.

Petrauskas pabaigė konservatoriją 1906 metais — su laisvo menininko titulu. Bet vos spėjus konservatoriją apleisti,—caro valdžia jį bando sučiupti, nes juk tais metais prasidėjo po-revoliucinė reakcija, įkalinusi bei ištrėmusi į Sibirą ne vieną jai pasipriešinusį asmenį. Mikas Petrauskas priverstas apleisti Rusiją ir Lietuvą. Jis išvyko Šveicarijon. Ten pats studijavo ir kūrė muziką; tūlą laiką mokino, berods, rusų chorą.

Iš Šveicarijos 1907 metais Petrauskas atvyko Jungtinės Valstijosna darbuotis tarp lietuvių, kurių skaičius su kiekvienu diena sparčiai augo. Šičia kompozitorius-dainininkas gyveno iki 1930 metų, iki savo tragiško susirgimo. Šičia jis praleido savo gyvenimo pačias geriausias dienas ir

šičia jis sukūrė daugiausiai savo muzikos kūriniių.

Idejiniai Mikas Petrauskas bene arčiausiai stovėjo su tų laikų social-revoliucionieriais. Jis nepakentė carizmo priespaudos, jis stoji už išlaisvinimą lietuvių tautos, jis troško matyti darbo žmones esant laisvais, turinčiais giedresnį gyvenimą. Kompozitorius matė, kad 1905-1906 metų revoliucijoj vyriausią vaidmenį vaidino darbininkų klasė; jis suprato, jog carizmo nuvertimas Rusijoj, be ko nei Lietuva negali įsigyti nepriklausomybės, taip jau remsis darbininkų klase—Rusijos, Lietuvos ir kitų tautų darbininkų klase. Dėlto jis dirba dviem, taip sakant, kryptimi: iš vienos pusės budina šimtmečius

MIKAS PETRAUSKAS
(IX-29-1873—III-23—1937)

miegojusią lietuvių tautinę sąmonę, iš kitos—žadina darbininkus ir visus darbo žmones kovoti prieš carizmą, prieš priespaudą ir išnaudojimą.

Vos užbaigęs rašyti operetę "Birutė," kompozitorius imasi gaminti revoliucines darbininkams dainas, kurių tuomet ne tik trūko, bet tiesiog nebuvo. Ką gi jis pirmiausiai mums gamina? Pačias reikalingiausias, pačias elementarin-

giausias dainas, žadinančias darbininkus prie k4-
vos už savo reikalus, skiepijančias darbinin-
kuosna klasinę sąmonę ir tarptautiškąjį solidarumą.
Imkim mes jo pagaminą "Trimitą"* ir
pažiūrėkime į jo turinį.

Pirmiausia telpa "Sukelkime Kovą" (žodžiai
Jovaro) chorams daina, šaukianti sugriauti
"tyronų šią tvarką vėrksmingą" ir prikelti bro-
lius vargdenius. Paskui: "Badaujančių Gies-
mė", "Mes ir žuvom ir Kentėjom," "Mano
Laivas", "Ankstybas Paukštėlis", "Gedulių Gies-
mė bei Maršas", "Darbininkų Giesmė", "Sveikini-
mas Darbininkų." Šitoms muzika duota paties
Miko Petrausko. Toliau telpa tarptautiško po-
būdžio dainos, dainuojamos įvairius kraštaus.
Joms Petrauskas pritaikė lietuviškus žodžius, pa-
ruošdamas mūsų chorams dainuoti. Štai jos:
"Kalinio Daina", "Internacionalas", "Marselietė",
"Varšavietė", "Darbininkų Marselietė",
"Viltis", "Revoliucijonierių Daina", "Raudona
Vėliava", "Ant Barikadų".

Daugumą šitų dainų kompozitorius pagamino
būdamas šveicarijoj.

Tai buvo nepavaduojamas tos rūšies dainų (ap-
vilkų muzika) leidinys lietuvių kalboj. "Trimi-
tas," todėl, ilgai tarnavo mūsų chorams vadovu ir
šaltiniu. Jei Petrauskas ir nieko daugiau darbi-
ninkų klasei nebūtų pagaminęs, tai tik už šį vieną
darbą mes jam būtum pasilikę dėkingi.

Bet jis sukūrė kur kas daugiau. Vėliau jis ap-
vilkio muziką Juliaus Janonio "Dainių", "Never-
kit Pas Kapą", ir "Kalvį". Jis parašė visai ei-
lei kitų darbininkiškų eilių muziką; jis pagamino
rinkinį darbininkiškų dainų, "Aido Balsai"**,
kuris taipgi labai daug pasitarnavo mūsų cho-
rams praplėsdamas jų repertuarą.

Iš Petrausko operėjų, tikrai darbininkiškoj
dvasioj pagamintos yra dvi: "Pirmoji Gegu-
žės"**** ir "Šienapjūtė"—abi pilnai galimos
vaidinti mūsų chorams, kaip darbininkiškos ope-
retės. Bet ir dauguma kitų jo operėjų yra liau-
diško, "nekalto" turinio ir lengvai duodasi suvai-
dinti mūsų chorams. Patriotiškos dvasios ope-
retė yra "Birutė," o tikiybiškos—"Šventoji Nak-
tis". Pastarąją pagamino gavęs iš Vargonin-
kų Sąjungos užsakymą.

* "Trimitas, Laisvos Dvasios Giesmės ir Dainos," pa-
rūpino M. Petrauskas, Lietuvių Socialistų Sąjungos lei-
dinys No. 10. Spausdinta Tilžėje, 1910.

** Išleido Susivienijimas Lietuvių Dainininkų Ameriko-
je (pranokėjas Lietuvių Meno Sąjungos) 1922 metais.
Telpa 17-ka M. Petrausko dainų, kurių dauguma—revo-
lucinio pobūdžio.

*** Šią operetę Aido Choras Brooklynje buvo pasišovęs
iš Petrausko nupirkti. Man pavedė susirašinėti su ko-
mpozitorium dėl išlygų. Jei ne Petrausko netikėtas susir-
gimas, veikiausiai "P. G." šiandien būtų Aido Choro
arba Lietuvių Meno Sąjungos savastimi.

Be tiesioginiai darbininkiškų dainų, Petraus-
kas apvilko muzika liaudies dainų. Vienu jo
didžiausių nuopelnų ir bus tas faktas, kad jis rū-
pinosi folkloro rinkimu, liaudiškų dainelių su-
kompozitavimu, padarymu jų prieinamomis vi-
siems, kurie troškė dainuoti. Kuris kitas lietu-
vių muzikos kompozitorius pagamino tiek liau-
diškų dainų?

Akylus Petrausko kūrybos plėtimosi stebėto-
jas tuojau pamatys, kad kompozitorius muziką
gamino ne tam, idant pasirodžius "mokyti", "di-
delių", kompozitorium kokių tai wagneriško cha-
rakterio operų. O, ne! Kaip kultūros darbi-
ninkas, kaip auklėtojas, kaip mokytojas ir kė-
lėjas kultūrinės sąmonės lietuvių liaudy, Pet-
rauskas visųpirmiausiai gamino tokias dainas ir
operetes, kurios galėjo tuč-tuojau sulosti savo ro-
lę, kurios, taigi, turėjo *praktišką* vertę.

Gamindamas kūrinių, jis žiūrėjo dviejų dalykų:
(1) ar bus užtenkamai savų pajėgų jo gaminamo
veikalo suvaidinimui, ir (2) ar užtenkamai pra-
lavinta, pasiruošusi visuomenė—liaudis,—jo kū-
rinį suprasti. Šie faktai aiškiai nusak, kodėl
Petrauskas nebuvo ir nebandė būti Wagneris,
Gounod, Verdi, bei kuris kitas pasaulinio mašta-
bo žmogus. Jis žinojo, kad nėra dainininkų, nėra
jėgų, galinčių didelius dalykus išpildyti. Pirmiausia
jis pagamino "Malūnininką ir Kaminkrėtį", lengvą
komišką operetę ir ją (1903 m.) perstatė Peterburge.
Vaidinime dalyvavo jo brolis Kipras, šių dienų vienas žymiausių pasaulio
tenorų, bet tais laikais tik konservatorijos auk-
lėtinis. "M. ir K." turėjo pasisekimo ir Lietuvos
kaimuos, kadangi tai lengva, paprasta operetė,
kuri, beje, tais laikais galėjo pralysti ir per ca-
ristinę cenzūrą.

Paskui jis parašė "Birutę", vėliau "Adomą ir
Jieva", "Consilium Fakultatis", "Užburtą Kuni-
gaikštį",—vis tai komiškose operėtės, lengvai publi-
kai suprantamos ir nesunkiai pasiduodančios
mėgėjų vaidybai. Tik vėliau jis ėmėsi už "Vel-
nio Išradėjo" ir "Eglės—Žalčių Karalienės",—
veikalų, reikalaujančių didelių jėgų suvaidinimui.

Iš viso Petrauskas yra parašęs sekančias ope-
retes: "Malūnininkas ir Kaminkrėtis", "Birutė",
"Adomas ir Jieva", "Consilium Fakultatis", "Už-
burtas Kunigaikštis", "Lietuviškas Milionierius",
"Apvesdinkit ir Mane", "Šventoji Naktis", "Vel-
nias Išradėjas", "Šienapjūtė", "Girių Karalius",
"Vestuvės", "Vaikas ar Mergaitė", "Elgetos Duk-
tė"; "Eglė Žalčių Karalienė"—tikroji opera.*

* Komp. J. Žilevičius teigia, kad operą "Eglė Žalčių
Karalienė" yra palikta neleistinai didelių kompozicinių
klaidų. Dėl to, esą, ją Kauno opera atsisako vaidinti. Bet
tuomet kyla klausimas: Jeigu ten tiek daug stambių klai-
dų, tai kaip toji opera buvo suvaidinta So. Bostone?!

Bet kalbėjimas apie Petrauską tik kaip kompozitorių—toli gražu neduotų jo darbų paveikslą. Rašymui kompozicijų jis įdėjo, palyginti, ne daug laiko. Kompozicijas Mikas rašė tik liuos laikui, kadangi tai buvo veltus darbas; iš muzikos rašymo jis nieku būdu nebūtų galėjęs pramisti.

Todėl jis mokino žmones muzikos—dainavimo, smuikavimo, skambinti pianą, muzikos teorijos, kompozicijos. Jis lavino chorų mokytojus, naujus kompozitorius. Šimtus žmonių šiuo tarpu galima būtų priskaityti, kurie pas Miką įgavo vieną ar kitą muzikos srityj žinojimo. Jei ne jo betarpiškas agitavimas, akstinimas, vargiai bent pusė jų būtų pradėję lavintis. Jis turėjo mokyklą Chicagoje, Brooklyne, Bostone, Detroite. Didžiausia žymė, matyti, bus palikęs Bostone, kur buvo įsteigta Lietuvių Muzikos Konservatorija ir kur daugiausiai Amerikoje išgyvento laiko kompozitorius bus praleidęs.

Greta individualinio lavinimo-auklėjimo, Petrauskas mokino chorus. Kur jis gyveno, ten buvo choras ar keli, kuriuos jis vadovavo. Gyvendamas So. Bostone, jis vadovavo Gabijos Chorą ir Liuosybės Chorą (mūsiškį) Montelloj.

Kaip dainininkas, Petrauskas taip jau bus suvaidinęs nemažą rolę. Reikia atsiminti, kad jis atvyko Jungtinės Valstijosna tuomet, kai lietuviai darbininkai apie meną turėjo mažiausia supratimo. Dėlto jo pirmasis koncertų maršrutas nepavyko ir todėl kompozitorius dažnai išmėtinėdavo tų laikų socialistams, būk jie per daug jį neigė, neįvertinę dainos. Jis, matyti, nesuapratė, kad tų laikų socialistai, kurie tuomet buvo veikliausias elementas Jungtinių Valstijų lietuviuose, Petrausko parengimų nerėmė karštai todėl, kad jis ruošė juos savo asmeniškam pasipelnijimui. Visvien ir čia Petrauskas pralaužė tą storą sieną, kuri skyrė daug lietuvių darbo žmonių nuo supratimo dailės, nuo įvertinimo dainos. Žodžiu, visose muzikos srityse Petrauskas (nėskaitant L. Eremino)* buvo pionierium Amerikos lietuviuose ir todėl jis pasiliks jų atmintij.

Kaip žmogus, Petrauskas buvo draugiškas, kuklus, tolerantiškas. Nevartojo jis alkoholinių gėrimų, nerūkė. Visuomet punktualus. To paties jis mokė ir tuos, su kuriais jam tekdavo susieiti į intymiškesnę pažintį bei artimesnę draugystę.

Tuli daro Petrauskui užmetimų, kad jis, gyvendamas, sakysime, Bostone, palaikė artimus santykius su sandariečiais. Tiesa. Tula laiką

Petrauskas buvo net Sandaros nariu. Chicagoje jis vadovavo Birutės Chorą, o Bostone—Gabijos. Todėl sandariečiai jį skaitosi savo žmogumi. Petrauską, kaip ir kitą kurį menininką, ypačiai dainininką, neretai pavartojo dešinės sriovės savo politikai. Bet mes Petrauską vyriausiai imam kaip kompozitorių ir liaudies švietėjų, o ne kaip politiką, ir žiūrime, ką jis nuveikė muzikos srityj. Suėmus jo pagamintas grynai darbininkiškas ir liaudiškas dainas, sudėjus jas į krūvą, jų svoris gerokai nusvers mūsų pusėn visus kitus jo darbus. Dėl to mes negalime Petrauską atiduoti fašistams, negalime jį atiduoti darbininkų judėjimo priešinams.

Jeigu Petrauskas tais laikais ir buvo sandariečiai, tai, reikia atsiminti, tuomet Sandara buvo skirtinga nuo šių dienų Sandaros. Nūnai ji yra fašizmo "kairiuoju" sparnu, o tuomet buvo demokratinė organizacija. Antra vertus, ne visuomet ir tų laikų socialistų, o paskui komunistų, atsinešimas linkui Petrausko buvo nuoseklus.

Petrauskas nebuvo nei socialistas, nei komunistas, bet jis visada norėjo paturėti ryšius su mumis ir bendradarbiauti. Ilgai jis buvo nuolatiniu "Laisvės" skaitytoju. Kai 1919 metais Lietuvoj kūrėsi Sovietai, tai Petrauskas ne kartą savo nuomonę linkui jų, daug-maž, šitaip pareiškė:—Tegul Sovietai steigiasi. Jeigu jie Lietuvos liaudžiai nepatiks, tai jinaį pakeis Sovietus kitokia tvarka. Kapsukas—teisingas ir gabus žmogus, trokštąs gero Lietuvos liaudžiai ir kovojąs už jos reikalus. Jeigu jis stovi Sovietų priešakyj, tai reiškia, kad sovietinė respublika bus naudojama plačiųjų Lietuvos darbo žmonių reikalų gynimui... Patsai Petrauskas ne kartą sakė šitų žodžių rašytojui, kad jis galėsia lengvai sugyventi su Kapsuku sovietinėj Lietuvoj ir dirbti kultūrinį darbą,—vadovauti operai bei kuriai kitai meno įstaigai.

1920 m. Petrauskas sugrįžo Lietuvon paviešėti. Po to tarp mūsų santikiai pasidarė šaltesni. Bet iš Lietuvos jis sugrįžo be ūpo. Nepaisant to, 1924 m. jis, pardavęs viską Bostone, grįžo į Lietuvą apsigyventi visam. Deja, jo žūmanės gyveniman nesivystė. Jo tikėta valstybės operos direktoriaus vieta jam buvo negražiai atsakyta,—atsakyta, pasak tūlių, iš dalies dėl jo paties brolio Kipro pasipriešinimo, bet vyriausiai dėlto, kad klerikalai tuomet buvo valdžioj. Jie darė viską bedievio Miko paneigimui, atstūmimui nuo bent kurios atsakominesnės vietos. Nelaimėi, apie tą patį laiką Petrauskas buvo smarkiai užgautas perkūno trenksmo ir turėjo gerokai pagulėti, kol pagijo. Mikas grįžo labai nusivylęs. Su kairiaja sriove Jungtinės Valstijosose jo ryšiai buvo pala-

* Apie Leoną Eremįną neužilgo bus duotas atskiras mūsų spaudoj straipsnis, nes šiemet sukanka lygiai dešimt metų nuo jo mirties.

di, o dešinės sriovės jo čia reikiamai neparėmė. Susidėjo eibės nelaimių ir skerspinių. Miko sveikatai tas viskas neigiamai atsiliepė. Per tą jį laiką jis nieko stambaus, nieko didelio nebesukūrė.

Pagaliau išgirstame, kad Mikas Petrauskas serga,—serga labai rimtai nervų suirimo liga. Dar tūlą laiką pagyvenus jam Bostone, vieną gražią dieną (1930 m.) to miesto Petrausko artimų pažįstamų grupė sudėjo sumelę pinigų ir Miką, pusiau prievarta, nugabeno į laivą ir ten paliko... Nebesugrįžo jis čion daugiau. Tūliams jis tapo veik ir pamirštas.

Iš Kauno Petrauskas man rašė, kad gamina muzikos žodyną ir žadą daugiau kitokių darbų atlikti. Kas jam ten pavyko nuderbti,—nežinau. Tiek aišku, kad Kaune, nors ir gavo valstybės pensiją, Petrauskas buvo ponų paneigtas, dažnai ir pajauktas. Jie Miko nepaisė. Jis, mat, nesveikas, biednas, skaudaus likimo sukrėstas žmogus.

Mirė Petrauskas nepriklausomai, bet *nelaisvoj* Lietuvoj, kurios žmonėms jis tiek daug dirbo: apie kurią rašė muziką, dainavo dainas, kūrė simfonijas.

Prieš 30 metų, kai kompozitorius bėgo iš Lietuvos, ji buvo nelaisvės pačiais sukaustyta, *carizmo* pavergtą. Ilgainiui carizmas nuverstas, Lietuva paskelbta nepriklausoma, bet nūnai ji tebėra *fašizmo* retėžių surakinta.

Jei prieš 30 metų tūli Petrausko kūriniai Lietuvoj dainuoti buvo užginta, tai šiandien tokių bus dar daugiau.

Tūli teisingai sako: jei lietuviškos operetės ir operos tėvas būtų buvęs sveikas ir būtų bandęs dainuoti fašistų valdomoj Lietuvoj savo paties pagamintus darbininkiškus kūrinius, tai, labai abejotina, ar jis dėlto nebūtų buvęs nukankintas kur nors Kauno Sunkiųjų Darbų Kalėjime arba 9-tajame Forte, kur sukišta šimtai geriausių Lietuvos žmonių laisvės kovotojų!

Minčių Keliai

Ne visuomet mintys skraido
Po pasaulio platų rūmą:
Pasislėpė kartais tūno,
Lyg kankinamos sapnais.

Tuomet matos čia naktyje
Arai plėšrūs beskraioja,
Ir tik giltinė mojuoja,
Laimei lakstant su anais.

Anksti ryto, saulei tekant,
Ir dienoj jau giedrą matant,
O širdyje ką tai jaučiant,
Mintys kyla lyg sparnais.

Skraido, švaistos ir banguoja
Po pasaulio platų rūmą:
Tai sugrįžta, tai pribūna,
Tai pakyla vėl aukštai.

Ir nuskrieja į gadynę,
Amžių tolį ateityje:
Ten vainiką jos nupynė
Ateities gėlių, tiesos.

Vėl sugrįždamos dainuoja:
—Mūsų laimė ateityje—
Vainikuotos, pasipuošę
Jau varsomis tos šviesos!

Miškų Dar-kas.

Eisim Pergalių Keliais

Ūžia vėtros čia aplink,
Bet, brolau, nenusimink!—
Vėtros užti apistos,—
Mes nemesime drąsos!

Darbo klasės mes vaikai,—
Bus čia greit kiti laikai,—
Mūs jėga ir mūs narsa
Darbo klasė džiugs visa!

Stoja priešas mums kelius,
Mes gi žinom—jis paklius...
Jo jėga netvers ilgai.
Ei, pirmyn, pirmyn, draugai!

Ūžia vėtros, bet nurims,—
Viršų mūs jėga paims,
Mes savais jausmais giliais
Eisim pergalių keliais!

Žinom—žus ir mūs draugų,
Bet dėlto nėra bėgu.—
Ima. ims aukų gana
Klasės kova kiekviena.

Bendras jausmas ir mintis,—
Bus bendra ir išeitis!
Darbo klasės mes vaikai,—
Bus čia greit kiti laikai!

St. Jasilionis

JONAS BROWN

V. ZABLACKAS

“Jeigu reikalinga, kad aš paaukočiau savo gyvastį kovai už teisybę ir suliečiau savo kraują su krauju savo vaikų ir su krauju šios vergijos šalies milijonų, kurių teisės neigiamos nepadoriais, žiauriais ir neteisingsiais įstatymais—tai aš sakau, lai taip ir būna.”
(John Brown pareiškimas teismui, išgirdus mirties nuosprendį.)

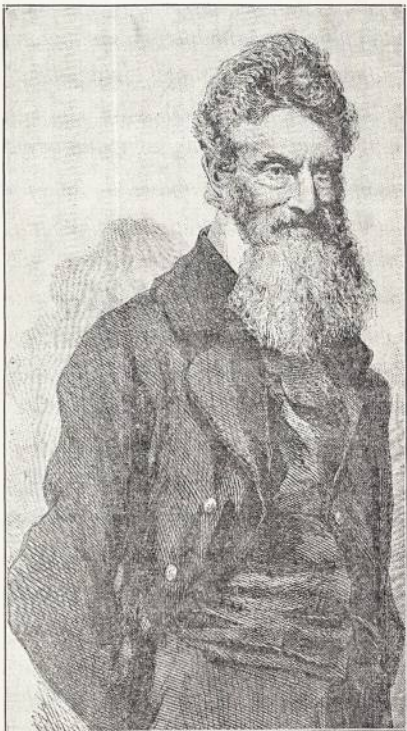
AMERIKOS istorija gausiai papuošta figūromis, kurios kėlė protesto balsus prieš priespaudą ir išnaudojimą. Jonas Brownas buvo vienas iš pirmųjų, kurie suprato negrų vergijos pragaištingumą ir kuris ne tik žodžiu, bet ir ginklu kovojo prieš ją.

Tasai mūsų karžygis gimė gegužės 9 d., 1800 metais, Torrington, Connecticut. Buvo biednų tėvų sūnus. Už kelių metų Brownai išsikraustė į Ohio valstiją ir apsigyveno ant savo ūkės. Jonas pirmą sykį susipažino su vergija, būdamas 12 metų amžiaus. Vieną dieną jam beganant galvius, jis pastebėjo, kaip tūlas smuklės savininkas žiauriai elgiasi su negru jaunuoliu, kuris buvo beveik Jono amžiaus. Tasai įvykis padarė į Joną gilų įspūdį. Nuo to laiko jis tapo tvirtu šalininku vergų išlaisvinimo.

Reikia trumpai nušviesti tuolaikinę vergiją, idant aiškiau supratus Jono Browno griežtą nusistatymą prieš ją.

Tais laikais negrai veik išimtinai dirbdavo vatos (medvilnės) plantacijose pietinėse valstijose. Atvežti iš Afrikos negrai buvo parduodami plantacijų savininkams už kainas, siekiančias nuo \$100 iki \$1,000, atsižvelgiant į negro bei negrės amžių bei sveikatą. Negrų šeimynos būdavo visiškai suardytos—vyras būdavo parduodamas vienam savininkui, jo žmona kitam, o jų vaikai dar kitiem, gal net ir kitoje valstijoje. Negras buvo pono gryna nuosavybė ir su juo elgėsi taip, kaip jam, savininkui, patiko. Botago nepasigailėdavo... Jeigu savininkas negrą ir mirtinai

primušdavo, į tai “tvarkos sargai” nekreipdavo atydos, nes tai būdavo paprastas dalykas. Bažnytija, spauda ir teismai vergiją rėmė ir palaikė visais galimais būdais. Net šalies kongresas ir prezidentai buvo karšti vergijos čempionai.

Jonas Brownas

Jonas Brownas buvo karštai religinis žmogus ir nepaprastai susipažinęs su Biblijos turiniu. Biblija ir kariavimo rankvedis buvo jo brangiausios knygos.

Sulaukęs 20 metų amžiaus, Brownas apsidėdė su Dianthe Lusk, kuri numirė pagimdydama septintą kūdikį. Neužilgo Brownas apsidėdė su Mary Anne Day. Iš viso jis buvo 20 vaikų tėvu. Žinoma, jam prisijei labai sunkiai dirbti užlaikymui tokios didelės šeimos.

Nusikraustęs į Elba, N. Y., Brownas pradėjo smarkiai galvoti apie negrų išlaisvinimą iš po vergijos jungo. Jis karštai rėmė "požeminių gelžkelių", kuriuomi būdavo vergams padedama pabėgti iš vergijos į šiaurės valstijas ir į Kanadą. "Požeminių gelžkelių" buvo vadinama organizacija gyventojų, kurie dienos laiku paslėpdavo savo namuose pabėgėlius negrus, o nakties laiku juos nalydėdavo į kita saugią vietą pakelyje link šiaurinių valstijų. Tokiu būdu daugelis negrų pabėgdavo nuo vergijos.

Jonas Brownas, vienok, suprato, kad tai reiškia tik tiek, kiek bandymas samčiu išsemti jūrų vandenį. Tuomi galima išliuosuoti tik kai kuriuos vergus, bet ne panaikinti vergiją abelnai. Ta sistema turi būti sunaikinta!

Pirmiausia Jonas Brownas manė, kad tai bus galima padaryti žodžiu. Jo nuomone, reikia tik aiškinti apie vergijos blogumą, o žmonės, pamatę vergijos pragaištingumą, patys ją gražuoju panaikins be kraujo praliejimo. Kaip matysime, vėlesnieji įvykiai įtikino Browną, kad jis klydo taip manydamas.

1851 metais kongresas užgyrė Vergų Pabėgimo Įstatymą ("Fugitive Slave Law"), kuris nustatė, kad šiaurinių valstijų valdininkai, nepaisant savo nusistatymo, turi persekioti pabėgusius negrus ir sugrąžinti juos atgal pietinių valstijų savininkams. Tuomet pabėgėliams liko tik viena saugi vieta—Kanada.

Įvykiai Kansas Teritorijoje

Pirm Amerikos Civilio Karo, federalės valdžios senate buvo lygus senatorių pasidalinimas negrų vergijos klausimu. Šiaurinių valstijų senatoriai pasisakė prieš vergiją, o pietinių—už. Reikia suprasti, kad 1861 metais Jungtinės Valstijos susidėjo iš 34 valstijų. Tais laikais likusieji dabartinių Jungtinių Valstijų plotai buvo už-

vadinti teritorijomis. Laiks nuo laiko šios teritorijos pareiškėdavo norą tapti Jungtinių Valstijų dalimi. Tuomet vergijos šalininkai reikalavo, kad tos teritorijos įstotų kaippo vergiją palaikančios valstijos, o vergijos priešai reikalavo, kad jos įstotų kaip laisvos valstijos. Tuomet šiaurinės ir pietinės valstijos nusitarė, kad jeigu naujai apgyventos teritorijos norėtų prisidėti prie Jungtinių Valstijų, tai tų teritorijų gyventojai patys nuspręs balsavimais, ar jie nori palaikyti vergiją ar ne.

Pietinės valstijos matydamos, kad Kansas Teritorija (dabartinė Kansas valstija) neužilgo norės prisidėti prie Jungtinių Valstijų, į tą teritoriją urmu pradėjo siųsti apsigyventi tūkstančius ginkluotų vergijos šalininkų. dažnai labai nupuolusių žmonių. Jie terorizavo, žudė, kankino tuos, kurie buvo nusistatę prieš vergiją.

Penki Jono Browno sūnūs išvyko į Kansas apsigyventi ir, laikui atėjus, balsuoti už laisvę. Neužilgo jie siuntė tėvui laiškus prašydami, kad jis jiems pristatytų ginklų, nes jie nebegali pakeisti vergijos šalininkų žiaurumų. Jonas Brownas tuoju atsiliepė į savo sūnų atsišaukimą: į vežimą prisidėjo šautuvų, paliko North Elba ūkė savo žmonos kontrolėj ir su 18 metų sūnum išvyko į Osawotamie, Kansas.

Jis jau turėjo 55 metus amžiaus.

Kapitonas Brown

Lapkričio mėnesį, 1854 metais, Kansas teritorijoje įvyko "balsavimai", ar įstoti į Jungtines Valstijas kaip laisvai valstijai, ar vergiją palaikančiai. Vergijos šalininkai laimėjo, ačiu jų kruvinam terorui prieš laisvės šalininkus. Valstijos seimelis priėmė įstatymus atkreiptus prieš laisvės rėmėjus—bile išsitarimas prieš vergiją buvo laikomas didžiausiu prasižengimu, baudžiamu penkių metų kalėjimu; o mirties bausmė tiems, kurie ragins negrus sukilti prieš vergiją.

Vergijos priešai, vienok, įsteigė savo valdžią Topeka, Kansas. Tas jų žygis labai supykėdė vergų savininkus. Todėl ir prasiidėjo kruvini susirėmimai. Padaužos pradėjo užpildinėti miestelius, apgyventus vergijos priešų. Jonas Brownas tuojuos suor-

ganizavo Laisvės Saugotojų Pulką ir tapo jo kapitonu. Jie sekmingai apgynė Lawrence miestuką nuo užpuolikų. Kiek laiko vėliau vėl buvo padarytas užpuolimas ant Lawrence. Šį sykį kapitonas Brownas buvo išvykęs kitur, todėl užpuolikams pavyko miestelį visiškai sudeginti.

Jonas Brown sužinojo, kad Pottawatomie gyvena penki vyrai, kurie daugiausia terorizuoja ir žudo tos apylinkės laisvus gyventojus. Kapitono Brown pulkas juos visus nužudė. Tai buvo apsisaugojimo žygis. Jono Browno du sūnu papuolė į priešų rankas ir vienas tapo nukankintas, o kitas nušautas.

Per kelis metus siautė karas Kansas valstijoje, ir kapitono Jono Browno vardas pasklido po visą Ameriką. Galop vergijos šalininkai buvo nugalėti ir Kansas valstija tapato laisva.

Po tų įvykių kapitono Browno galvoj pradėjo vystytis didelis, be galo drąsus planas paliuosuoti visą šalį iš po vergijos jungo. 1857 metais jis išvyko į Naująją Angliją rinkti aukas ir ginklus galutinai kovai prieš vergiją. Jis suprato, kad tol, kol šalyje bus vergija, nebus taikos. Brown planavo vykti į Harper's Ferry miestelį, Virginia valstijoje, užgrobti ginklų arsenalą, paliuosuoti visus negrus toje apylinkėje, pradėti ginkluotą kovą pietuose ir tuomet sukelti audrą prieš vergijos sistemą.

Brownas ir jo būrys apsistojo ūkėje už šešių mylių nuo Harper's Ferry ir prisirengė atakai. Spalių 16 d. jis su savo dvidešimt vienu pasekėju, tarp kurių buvo jo trys sūnūs, išvyko į Harper's Ferry. Jiem pasisėkė nukirsti telegrafo vielas, suminti vieną vergų savininką, paliuosuoti jo vergus, taip pat užgrobti ir arsenalą. Reiškia, tos nakties žygis pasisėkė, vienok ant rytojaus pribuvo valdžios ginkluoti marininkai, atėmė arsenalą ir suėmė baisiai sužeistą kapitoną Browną ir penkis jo draugus. Du jo sūnūs, Oliver ir Watsonas, žuvo mūšyje.

Jono Browno teismas prasidėjo spalio 25 d., o lapkričio 2 d., 1859 metais, jis bus pasmerktas pakorimui. Gruodžio 2 d., 1859 metais jis turėjo būti pakartas. Per visą mėnesį, iki pat mirties, Brownas ir kalėjime būdamas, siuntinėjo laiškus savo draugams, aiškindamas vergijos blogumą, visai nesigailėdamas savo žygio.

Gruodžio 2 d. ryte, kuomet jis buvo vedamas prie kartuvių, apie kurias buvo pristatyta 1,500 ginkluotų kareivių, Brownas kitam kaliniui perdavė šį paskutinį raštelį:

“Aš, Jonas Brownas, dabar esu tvirtai įsitikinęs, kad šios prasikaltusios šalies nuodėmės bus nuplautos ne kuo kitu, kaip tik krauju. Aš dabar matau, kad aš veltui didžiavausi, būk tai galima padaryti be didelio kraujo praliejimo.”

Tai buvo be galo reikšmingi šie paskutiniai Browno žodžiai, nes už devyniolikos mėnesių po jo pakorimo prasidėjo kruvinas Civilis Karas, kuris nušlavė negrų vergiją.

C I O

(Tąsa iš 2-ro puslapio)

Kiekvienoj kolonijoje, kur organizuojama CIO unija, sudaryti lietuvių organizacijų komitetas, kuris veiks su CIO komitetu.

Kiekvienoj lietuvių organizacijoje pakelti tas klausimas, raginti narius stoti į uniją ir kitus kalbinti stoti.

Kur skaitlingiau lietuviams apgyventa, išleisti lietuvių kalboj lapelius apie CIO ir ten organizuojamas unijas. Rengti lietuvių kalboj meetingus apie CIO.

Reikia eiti pas katalikus ir kitų srovių žmones, kalbinti juos prie to darbo. Kalbinti pavienius ir organizacijas veikti su CIO.

Visi mūsų laikraščių korespondentai turi daug rašyti apie organizavimą darbininkų, apie CIO veikimą savo kolonijoje.

V. Andrulis.

Lietuvos Rašytojų Žingsnis Pirmyn

A. LIUNIETIS

Šiame straipsnyje drg. A. Liunietis kalba apie Lietuvos rašytojus, kurie 1936 metais buvo susispietę apie "Literatūrą." Kaip žinome, šį pažangiųjų rašytojų žurnalą Smetonos valdžia užsmaugė-uždarė, vos dviem numeriam spėjus pamatyti dienos šviesą. Nežinurint to, d. A. L. straipsnis nenustoja savo vertės Amerikos lietuviams.

TAMSUS GYVENIMAS Lietuvos padangėje.

Skersgatviuose stovi darbininkai be darbo, be ateities, be džiaugsmo. Juos plaka lietus, juos mazgoja pūga, juos muša policijos lazdos. Lietingais ir tamsiais vakarais iš užmiestų išeina vis didesni būriai moterų, kurios parduoda savo pusgyvį kūną. Gatvėse slankioja pusnuogiai, bosi ir alkani vaikai. Jie mokyklos nežino. Jie mokinasi po laiptais nakvoti. Jie mokinasi gatvėse juoktis ir verkti, gyventi ir mirti... "Nelegalės" motinos, susivyniojusios naujagimius į skudurus, juos palieka kur aikštėj ant pliko cemento. Jos bėga nuo savo kūdikio... Jos turi nešti gėdą, nes tėvas nežinomas, nes tėvas kūdikio užsiginą. Ką kalbėti—tai kruvina tragedija.

O kas kaime? Kaimus spaudžia liūnai ir pelkės, spaudžia tamsa ir ligos, spaudžia skurdas ir tamsi tikrovė. Darbo valstietį su mažais vaikais antstolis vaiko iš lūšnos ir iš to lauko, kurį jis visą savo gyvenimą laistė prakaitu. Jis nepasiduoda. Jis būryje kaunasi ant Nemuno kranto.

Tas bernas ir darbo valstietis, kuris vakar liūne guldė vikšvas, arė ir dainavo, šiandien kalbėjime.

O kaip su poetais, rašytojais? Ką jie dainuoja, kuo džiaugiasi, kuo liūdi? Kokius pasaulius rodo? Juk gyvenimas spaudžia prie sienos ir klausia: *Su kuo?* Lietuvos rašytojai į tai atsako nedrąsiai. Tačiau Lietuvoje inteligentijos diferenciacija vyksta. Jos nematyti—sektantizmas. Tik ji ne taip ryški ir plati, kaip vakarų Europoj, Amerikoj ir kitur.

Kuomet virš rašytojo galvos švilpia ne lakštingalos, bet kulkos, kuomet už jo langų dega gatvės ir laukai kova, kuomet jo palangėje pakvipsa knygu pelenais (Klaipėdoj!), kuomet fašizmas deda mirties pančius ant lietuviškosios kultūros

lobyno, kuomet uždrausta poetams dainuoti laisvės ir naujo ilgėsio dainas, tuomet visu tuo sukrėstas rašytojas negali likti nuošalėj. Jei jis nedrįsta prabilti balsu, tai bent pusbalsiu, bent du žodžiu turi išmesti prieš fašizmą, karą ir kultūros naikinimą. Lietuvos dorieji rašytojai pasiryžo nutraukti tylėjimą ir jie tais trim klausimais prabilo žurnale "Literatūra." Jį redaguoja žymiausias lietuvių rašytojas Vincas Krėvė-Mickevičius.

Pažangiųjų Rašytojų Balsas

Antanas Venclova išstojo rimtu straipsniu ir jis šaukia rašytojus eiti "kritinio realizmo kelu." Jis kalba apie dviejų tipų rašytojus: apie rašytojus, kurie visus ryšius su žūstančia visuomenės dalimi šiandien galutinai nutraukė ir apie tuos, kurie "dirba rankė rankon su ginklų fabrikantais." Jis Lietuvoj mato dar ir tokius rašytojus, kurie "per nesusipratimą dirba reakcijos naudai. Šie rašytojai užsidangstę langus stengiasi neįsileisti pas save oro ir šiuo tragiškai herojišku metu, kada tarp dviejų frontų eina atkakli kova ir oras pernelyg įkaitęs, tebedainuoja meilės daineles, kartais skrenda į praeitį, atkurdami ją išmeluotomis pasakomis, kuriomis šiandien nė vaikai netiki. Praeitį jiems padeda ne demaskuoti, bet užmaskuoti šių dienų tikrovę (J. Simonaitytė—A. L.). Jų tematika lyrikoj vis dar sukasi dažniausiai apie savąjį "aš" (B. Buivydaitė, P. Orintaitė ir kiti—A. L.), tą nujodytą kumelaitę, kuri vos pavėlka kojas, gyvenimo audroj kiekvieno momentu grąšindama suklupti."

Rašytojo ir literatūros rolę jis charakterizuoja šiais žodžiais: "Literatūra turėtų pasidaryti formos atžvilgiu liaudiškesnė, literatūrinių priemonių ir reiškinio būdų turėtų mokintis iš prastų žmonių kūrybos, nes šita kūryba, ištryškusi iš giliausių liaudies vargų ir skausmų gelmės, yra tobuliausia mūsų tautos (šį terminą vartojant geriausia, nenuvalkiota prasme) gyvenimo išraiška, pilna nemirštamų gyvybės."

"Didžiųjų šių laikų idejų turinys—kova prieš barbariją, prieš kultūros griovimą, prieš tautų neapykantos kurstymą, už pilnutį žmoniškumą vyksta ir vyks ne abstraktinėj plotmėj, bet miestų gatvėse ir laukuose tarp ginkluotų frontų.

Vienoj pusėj kaip vadaį stovį prityrę savanoriai, didieji humanistai, galingi savo talentu, kurių skaičius kasdien didėja; kitoj—samdyti literatūros trubadūrai su margais blizgučiais apkabinėtais ginklais. Vieni žmonijai siūlo *visų ateitį*, kiti menkutes, senai žmonijos išgyventas idejas, o kartais griuvėsius, pelenus ir kraują. Kas tariasi stovįs tarp frontų ir kova nesuinteresuotas, nes pašautas kurti gryo grožio, tas būdamas aklas, sveikiems nori įkalbėti, kad ne jis, o jie akli."

A. Vienuolis, Kossu-Aleksandravičius, Ig. Šeinius, Petras Vaičiūnas, Ant. Meškiniš ir pan. po "grynojo" meno kauke dainuoja himnus purvinai ir kruvinai fašistų politikai. Be to, jei paimsim paskutinius A. Vienuolio raštus, tai mes pamatysim ne tik jo ideologinį bankrotą, bet ir jo talento smukimą. Kuomet rašytojas—kaip Liudas Gira ir kaip Raila—lieka žandaru, tuomet jis kuria ne meną, bet gamina pūvėnas, smarvę, purvą ir kraują. Tai "mirusios dūšios" buržuazinėj literatūroj! Kito tipo buržuaziniai rašytojai—nenorėdami eiti į literatūrą Horst Vesselio pėdomis ir dainuoti apie Hitlerį—krinta pesimizman ir iš gyvenimo bėga į "nakties kraštą," bėga į mistikos pelkes (F. Kirša ir kit.—A. L.).

Toliau Antanas Venclova su pasiūlykštėjimu rašo apie knygų deginimą, kultūros griovimą, atsisakymą nuo praeities kultūrinių laimėjimų ir smarkų karo ruošimą. Jis mato inteligentijos diferenciaciją kapitalo šalyse ir sako: "Kartu su šia griežta visuomenės diferenciacija ir rašytojai grupuojasi į dvi stovyklas—vienai eina į šūdieninių valdovų, kiti į ateities stovyklą. Ir tie rašytojai, kurie dar vakar buvo padoresniosios buržuazijos pasididžiavimas, šiandien jau apleidė šią stovyklą, kurioje perdegė ir užgeso paskutinis buvusio humanizmo laužas." Į istorijos sceną įstojo socialistinis humanizmas, kuris nušviečia praeitį, kad šviesiau matyti ateitį, kuris nušviečia galinga šviesa šiandieną, kad laimėti rytojų. Šis humanizmas pražydo socializmo žemėj. Tačiau to žydėjimo nauju oru gaivina savo krūtinės visi kapitalistinių šalių meno korifėjai, kurie daugiau nenori trokšti ir alpti buržuazinio meno puvėsiuose. Bet lietuvių buržuazinė literatūra neturėjo korifėjų. Todėl nebuvo kam nueiti Henri Barbusso ir Romeno Rollano galingu persilaužimo keliu. Be abejo, Vincas Krėvė su Putinu priklauso prie geriausių lietuvių buržuazinių rašytojų. Jie turi kūrybinę jėgą. Bet Krėvė pradeda imti kitokią—negu Putinas—literatūrinę kryptį. Putinas "Alturių šešėliuose" parodė plačią menininko vaizduotę, bet jo romane mažai tų spalvų, kurios "nesąmoningai ir prieš autoriaus

norą pasmerkia seną santvarką,"—kaip pasakytų kritikas Georgij Pavlovec. Kiek tokių spalvų trykšta iš jo romano, tiek mes jį teigiamai vertinam, tiek kietakaktiai užė ir dar tebeužia dėl to romano "nedorovingumo." (Žiūr. š. m. "L. A." N. 372). O tą "Alt. šešėlių" pusę, kur autorius—kaip Gogol "Mirusių Dūšių" antrojo dalyje—vaidina moralizatoriaus rolę, mes atmetam kaip neabejotinai reakingą. Tačiau mes Putino veiklą laikom meno veikalu, o kietakaktiai—šlamštu. (Step. Vikintas!).

Rašytojo Krėvės Naujas Kelias

Krėvė savo kūrybos akiražiu bėgo į "šiaudinę pastogę," bėgo į kapus šnekėtis su "bedieviais," o dažniausiai bėgo į apkerpėjusias pilis ir ten jieškojo susiraminimo nuo gyvenamosios tikrovės. Kai valdančioji klasė lieka istorijos stabdžiu, tai jos rašytojai belieka arba šnekėtis su "mirusiomis dūšiomis" arba bėgti iš tos tvankumos į naują prieaušrį. Tai tvankumai siaučiant, pas Krėvę gimė noras pasukti—iš "Dainavos Salies" ir kapų—gyvenimo link ir arčiau pažiūrėt dabarčiai ir akis. Jis "Literatūroje" nors ne taip atvirai, bet puola tuos, kurie neša į literatūrą purvą, kurie verčia bulvarines knygas. O tose knygose tik minties surogatas, kurį lietuviški fašistai laiko "aukštu" menu.

Krėvė sako: "Pasižvalgius po mūsų leidžiamųjų knygų skelbimus, negalima nutylėti dėl leidžiamųjų vertimų, dėl žalos, kurią jie padaro mūsų kultūrai, mūsų tautai." Šit afišuojamas antisovietinis Rachmanavos pamfletas. Ją paskubėjo išversti. O klasikai ir Sovietų Sąjungos rašytojai neverčiami. SSSR Puškin gyvena darbo masėse, o Lietuvoj nei vienos jo eilėraščių knygų. SSSR rašytojai klausia, kas iš jos rašytojų rodomi teatre. Niekas. Ką kalbėti apie Sovietų Sąjungos rašytojų veikalus, jei lietuviški fašistai taško purvais ir meta iš teatro Bolio Sruogos "Baisiąją Naktį." Krėvė klausia: "Kaip suprasti tuos laikraščius, tuos kritikus, kurie neva atstovauja lietuviškam menui, lietuvių literatūrai, ir vieni talpina, kiti rašo giriamąsias recenzijas nevertingiems — dar labiau—žalingiems vertimams."

Gyvi pasauliniai veikalai Lietuvoj uždrausti. Fašizmas juos atmeta ir degina. Nes jis kultūrą naikina, bet nekuria. Fašistinėj Lietuvoj laisvai šakojas visokios literatūrinės atmatos, o tikroji literatūra niekinama, šmeižiama, draudžiama ir dorų rašytojų užsimojimai kaustomi. Kaime ir mieste darbo žmonės be knygų, be laikraščio, be mokslo, be šviesos. "Esame mažutė,—sako Krėvė—neturtinga, tiesiogine šio žodžio prasme tauta.

Kultūros reikalams, dažnai net būtiniausiems, neturime lėšų. Todėl kiekvienas centas, tam reikalui skiriamas, turėtų būti sunaudotas taip, kad jis nauda, o ne žala darytų."

Piniuose maudosi žvalgyba ir lietuviški žandarai, kurie šūviais gesina klasių kovos ugnį plačiuose Suvalkijos laukuose ir Kauno gatvėse. "Kultūros" sumas ryja Alantai, Giros, Railos—Daumantai, kurių kiekvienas melo žodis, kiekvienas purvinas sakinyss dešimteriopai apmokamas. Jiems moka už kultūros naikinimą, moka už niekinimą dorų rašytojų, moka ir už tą pačią—prof. Vinco Krėvės redaguojamą—"Literatūros" apspjaudymą.

Krėvė rašo ir apie tokius rašytojus, kurie "savo raštais didina žalingą chaltūrą, o mano, kad turtina lietuvių literatūrą naujais šedevrais, ne menkesniais, kaip tie išgirti, ir lietuvių kalbą išversti. O kokie tie verčiami "šedevrai," užtenka pasižvalgyti skelbimuose—tai dažniausiai taip vadinamieji bulvariniai romanai, nieko bendra su meniška kūryba neturintieji. Tokią chaltūrą gamina savo raštais Alantai, J. Marcinkevičiai ir panašūs. Šie išsigimėliai Marcinkevičiai fašistų siunčiami "šviesti" darbininkus "literatūros" vakarais.

Taigi "Lit." rašytojai bei poetai laikosi antifasistinės linkmės. Vincas Krėvė-Mickevičius į tą linkmę suka ir ją gina. Jis nelipo į kruvinos politikos viršukalnį, kuriame sėdi ir kurį apdainuoja Liūdas Gira.

Daugiau Naujų Balsų

Ką sako kiti? Juozapas Banaitis apysakoj "Ilgą Naktį" piešia tragingą darbo valstiečio Vargalos padėtį: bekono pardavimą. Jam bekonas tiesiog gyvybinis klausimas. Nuo jo pardavimo priklauso visas darbo valstiečio gyvenimas. Be to, Banaitis paėmė labai gyvą pavyzdį: kaip skurstančiame kaime netik vaikai, bet ir jaunuoliai išbado Hitleriui akis. Žinoma, jie daugiausia turi laimės išbadyti akis ne Hitleriui, bet Smetonai, su kurio snukiu laikraščiuose klijuojamos sienos. Jei kas anksčiau būtų parašęs panašią apysaką, tai pats Banaitis būtų palaikęs "tendencingą". Bet pagaliau savo nusistatymu nusivylė ir pradeda žiūrėti į gyvenimą iš nuogos tikrovės taško.

Tas pats ir su poetu Stasiu Anglickiu. Jis dainavo apie keturių akių meilę, apie religines pasakas, apie plaštaką ir apie kitką, tik ne apie gyvenimo sopulius. Tačiau jis tom savo dainom atsizavėjo. Kiek anksčiau jis išleido eilėraščius "Septynias Didžiąsias Nuodėmes," kur tamsios spalvos gula ant buržua galvos. Ten jis mini

proletariatą, kuris žada už skriaudas atnešti kerštą.... Dėl to gudrusis J. Radžvilas jį mušė.

Šit Anglickis išėjo į literatūros tribūną su "Kardu ir žodžiu." Jis ryžtas savo daina mušti kaip kardu. Tačiau eilėraščio "aš"—tai ne autorius. Pagalvojos lieka aišku, ką autorius apdai-
nuoja:

"Ir žodžių aš taip pat be reikalo nemėgstu dažnai tyliai dairymasis aplinkui. [malti, Bet jei kur balsą reikia kruvinai pakelti, aš smogiu žodį taip, kad net pritinka!"]

Šis eilėraštis sako, jog poetais eina pirmyn ir mokinas—kaip reikalauja poetais J. Becher—"žodžiais šaudyti kaip iš kulkosvaidžio." Ir mes linkim poetui paspausti poezijos kulkosvaidį tiesiog į priešo širdį...

O ką dainuoja Salomėja Nėris? "Dėdėse" sakos, jog seniai liežuvį vis niežti, įgelti tikrovę. O dar prieš keletą metų ji klausė:

"Sakyk, kada, tikrai—
kada žydės raudonų vėliavų gaisrai?"

O ji bėgdama "per lužtantį ledą" klausė: "Kada užgims nauja gadytė amžių pelenuos?" Šiandien, be abejo, poetė aišku, jog stovint kryžkelėj ir laukiant "gero oro," negali "gimti nauja gadytė." Tačiau poetė taip klausė stovėdama kryžkelėj. O šiandieninė šturminga Lietuvos tikrovė gali padėti tas abejones išblaškyti. Nes aistringos Suvalkijos kovos ir "gaisro žydėjimas" Kauno gatvėse liūdi, kad toji gadytė ne už aukštųjų kalnų, ne už giliųjų marių, ne už Volgos, ne už Kaukazo viršūnės, o čia pat ant Nemuno kranto. Be to, jau 19 metų, kai "gimė nauja gadytė" plačiuose Sovietų Sąjungos laukuose.

Salomėja Nėris rinkinyje — "Per Lužtantį Ledą"—dainavo:

Kada kietai delnai,
kada juos nustumis?
Nes jų pilvų kalnai
užtemdo saulę mums.

Tai priklauso nuo darbininkų, nuo darbo valstiečių, nuo inteligentų, nuo rašytojų ir nuo tos pačios Salomėjos Nėries. Juo greičiau ir kiekiau šios trys jėgos susikaustys į vieną antifasistinio fronto granitą, juo greičiau "juos nustumis," juo greičiau sudraskysim tą uždangą "užtemdancią saulę," juo greičiau išgelbėsime kultūrą nuo fašizmo, juo greičiau bus įvertinti lietuvių klasikai, juo greičiau laisvai dainuosim, laisvai ir juoksimės.

Nėries "Dėdės"—tai savikritika, kur ji dalinai save gina, dalinai ir plaka. Bet jos išvada sveika ir nuoširdi:

Pasisakysiu atvirai:

seniai liežuvis niežti

tą jų gyvenimą tikrai (mano pabr.—A. L.)
ryškiom spalvom nupiešti.

Be abejo, poetei tenka susidurti su kliūtimis, kurios nelengva pralaužti. Tačiau ji bėgdama toliau į liaudį, bėgdama plačiu liaudies fronto vieškeliu, bėgdama Karlo Osieckio ir rašytojos Valle Inklin teisingu taku, pagimdys tas jėgas, kurios nustumis iš kelio visas kliūtis ir padės jai "ryškiom spalvom nupiešti gyvenimą." Juk Henri Barbusse "Ugnyje" parodė ryškų karo vaizdą tik todėl, kad pats degė ugnyje ir apie buvo pasinėręs ir apkasus. Taip pat Aleksandr Blok savo "Dvylikai" paėmė gyvus paveikslus iš plačios gyvenimo aikštės. Taigi ir Salomėja Nėris ten pat ras ryškumą, gyvumą ir platumą. Ji gali giedoti ir apie audras, ir apie sakalus ir apie arus. Sveika kritika to nedraudžia. Tik kad tos audros ir sakalai neštų mirtį fašizmui ir senai gadynei. Juk apie sakalus dainavo ir Maksim Gorkij. Tačiau tas jam netrukdytų būti gyvu realistu ir proletarinu rašytoju. Apie sakalus dainuoja ir Sovietų Sąjungos poetai.

Nėries talentas galingas. Jos kūrybos vaizdai platus ir sukrečiami. Ji savo vaizdais poezijoje kartais iškyla aukščiau Putino ir visuomet aukščiau F. Kiršos. Ji neabejotinai priklauso prie žymiausių jaunųjų lietuvių poetų. Ir jos talentas gaus dar didesnį svorį, jei poetė sems tematiką iš plačios darbo liaudies kovos. Liaudis iš jos to laukia. Liaudis savo žygyj nesvyruoja ir ji alkaną tokių poetų dainų, kurias galėtų griausmingai traukti Suvalkijos kautynėse. Ji dainuoja Julij Janonį. Ji dainuos ir Salomėją Nėrį, kai ji sukurs tokias dainas, kurios cementuos jų žygi. Kai birželį Kauno masės išsiliejo į gatves, tai jos be Janonio iš lietuvių poetų daugiau neturėjo ką dainuoti ir turėjo dainų jieškoti pas rusų ir vokiečių poetus.

Teofilis Tilvitis šaukia:

Supūškim tokią laisvės sutartinę,
kad žagrės dirvoj šoktų.

Ateina metas darbo didžio,

aplinkui parako laukus pripylė.

Tat uždainuokim su buvusiu Rimidžiu,—
žmogau, pasuk į kairę žemės profilį.

Tiesa, kad nuskurusiuose Suvalkijos kaimuose ir Kauno gatvėse pripylė parako. O ką dėl to mes pasakysim? Na, kad šiuos posmus nenuneštų vėjas. Tiek.

Lietuvos Liaudis Nesvyruoja

Jonas šimkus alegoriškai eilėrašty Lietuva vaizduoja "svyruojančiu medžiu." Tačiau kas tas "svyruojantis medis?" Juk šiandien Lietuvos darbo liaudis netyli ir nesvyruoja kaip vergė. Ji neleidžia mušti ir plakti savo gyvąjį kūną. Taigi tas svyruoklis—tai "kamienas," kuris dešimt metų "augo, lapojo, bisiai storėjo, kad kaip nors tik save išlaikyti." Autorius klausia kuo tas "kamienas" "naudingas vargingai lietuviškai šaliai?" Ir išvadoj jis linki blokti žemėn tuos laisvės plėšikus ir tą "svyruoklį" "kirtėjams nuvalyti." Bet skaitytojas tik po ilgesnio svarstymo gali suprasti, ką autorius norėjo parodyti. Skaitytojas klausia savęs: kas tas kamienas, šakos ir lapai. Jis nori pamatyti aiškų ir atvirą vaizdą. Tačiau to jis tegali rasti tik socialistiniame realizme. Tiesiog poeto tragedija, kai jis šiandien priverstas žiūrėti į Lietuvą pro alegorijos veidrodį, kaip Viliūnas ir Stanevičius feodalizmo gadynėj.

Taigi šiandien darbo Lietuva kelia galvą virš audringų bangų ir ji neklumpa toj audroj. Tik dauguma lietuvių poetų bei rašytojų svyruoja, lūžta ir griūna ir purvą. Purve Bronis Raila, K. Boruta, Butkų Juzė ir pan. Tai "idėjų" biznieriiai.

Tačiau būtų sektantiška, jei neįmatyti dorų ir nuosirdžių rašytojų, kurie eina prieš karą, fašizmą, kultūros naikinimą, džiaugias Sovietų Sąjunga ir Ispanijos darbo liaudies kovą.

Prof. Vaclovas Biržiša, rašydamas apie "knygų platinimo mėnesį," sako, kad "dabartiniu laiku daugumai Lietuvos gyventojų jau nebelineka jokių galimų bent ką padoresnio pasiskaityti." Fašistiniai vanagai klykia apie literatūrinį "suklestėjimą." Žiūrėkit: knygų graibstymosi potvnis! Bet knygų platinimo mėnuo rodo, kad doroji visuomenė Liūdą Girą, Railą, V. Bičiūną, Vieniulio "Ministerius," teisėjų "romanus" ir "eilėraščius," ponų Piliponių ir ponų Rutelionienų chaltūrą, vertimus apie bulvarinę meilę ir supuvusias aistras, visiška teisingai neskaity. Profesorius tokių knygų platinimu pasipiktinęs sako: "Lavini muisi pirmoje eilėje rekomenduojama: Mandagumą, vadovėlių kortoms mesti ir atėičiai spėti, gėlių flirtą! Tokią literatūrą ligi šiol visur parduoda rinkose kartu su silkėmis. Greta

to eina Maliausko 'Bedievių Inkvizicija,' 'Bolševizmas' ir kiti. Tai kokių būdu—klausia autorius—neprityręs skaitytojas gali nuo to viso šlamšto apsisaugoti? Be to, daugumoje kitų knygų yra tam tikros tendencijos, ypatingai kiek tai liečia visuomenės mokslų sritį—žymiausia dalis jų skaitytojų neraišios jose to, ko jieškos. O visas skyras pavadinimas: Filosofija, religija—nieko bendro neturi su filosofija, bet tik su teologija." Taip pat autorius akcentuoja, kad nėra tokių knygų, "kurios ypatingai reikalingos toms plačioms masėms, kurios kitu būdu mokslo išgyti negali."

Visa tai liūdija, kad lietuviškasis fašizmas, ne blogiau kaip hitlerizmas, gniaužia ir smaugia kas tik brangų kultūro ir sėja mene, literatūro ir moksle visokią chaltūrą bei šlamštą. Didžioji klasikė Žemaitė užmiršta, išdaryta ir ignoruojama. Gabusis miręs poetas Leonas Skabeika tepaminėtas nedidelio dorų rašytojų būrelio. Alantai ir L. Giros jį atmeta kaip "nešvarų" ir "negryno grožio" poetą. Alantai garbina Pleirytę-Vaidilutę, kuri susitepus plačiatu ir savo talentu maža prieš Skabeiką. Liaudies kūryba konfiskuojama (prof. Krėvės redaguota)!

Doroji visuomenė mėgsta Julijų Janonį, Joną Biliūną, Žemaitę, pasaulinę literatūrą, klasikus ir Sovietų rašytojus. Bet juos nespausdina. Jei Juliaus Janonio gyva poezija nebuvo sudeginta Laisvės Alėjoje, tai tik todėl, kad jau nebuvo ką deginti. Nes jo vienintelė knyga jau seniai išnešiota po miestus ir kaimus, po lušnas ir fabrikus. Janonio poezija gyvena vaikų, jaunųjų, senelių, bernų ir mergų atmintyse.

Eikim prie P. Cvirkos "Mano kaimo." Ką jis sako apie skęstantį varguose ir tamsoje kaimą—tiesa. Tiesa, kad kaimo darbo jaunomenė "žino, kas tai agresija, imperializmas ir visos jų simpatijos yra didvyriškai abisinų tautai." Taip pat darbo valstiečio "pilkas kaip žemė" veidas užsidega džiaugsmu, kai jį pasiekia žinia apie herojišką Ispanijos darbo liaudies kovą prieš fašizmo hidrą.

Cvirka rašo: "Jeigu aš ne visur įtikinančiai ir teisingai aprašiau jų, smulkių valstiečių vargus, siekimus ir kasdienišką jų kovą—man atleis Tarutis, Jokubauskas ir Linkus. Gal atleis ir Monika, kuri be laiko žuvo palaužta vargų naštos." Žinoma, jie atleis tiems, kurie pripažįsta savo klaidas. Tačiau ir Tarutis ir Monika užpyktų, jeigu pamatytų Cvirką einant ne tuo keliu, apie kurį jis kalba. Mat, jų žodžius vėjai neneša. Jiems žodis ir veiksmas—vienas daiktas. Jie to reikalauja ir iš rašytojo.

Monika su Taručiu nedaug tenori: mesti tikrą šviesą į užkampį, į balas, į pelkes, į liūnus, kur darbo valstietis prakaituoja, skursta ir ilgis naujo rytojaus, kur jis nuo savo nugaros meta vergiško gyvenimo našta, kur rytoj ar užporyt žydės nauji vasarajai, naujas darbas ir nauji žmonės. Šiandien Monika ir Tarutis liaudies fronte. Jie šaukia į jį ir rašytojus.

"Literatūrą" gretinti su "Trečiu Frontu"—sektantiška. Nes ji gimė liaudies fronto laike. Tai pirmas lietuvių dorų rašytojų žingsnis prieš karą, fašizmą ir už kultūros gelbėjimą. Tatoi rodo, jog mūsų rašytojų tarpe auga simpatija tai idejai, kurią iškėlė didieji rašytojai, įkurdami Tarptautinę Rašytojų Asociaciją, kultūrai ginti. Ir mes linkim jiems žengti toliau drąsesniais žingsniais ir prisidėti prie tos Tarpt. Rašytojų Asociacijos be pažiūrų skirtumo. Šiandien dorų rašytojų kelias—liaudies fronto kelias.

Fašistiniai Priešai Staigia

Drg. Z. Angarietis apie rašytojus rašė, jog mes ne tik negalim reikalaut, kad buržuaziniai rašytojai tučiuojau nenutruktų ryšius su buržuazine spauda, bet priešingai, turim stengtis, kad jie tą spaudą panaudotų kovai prieš fašizmą.

Kietakaktis Alantas žvėries iltimis puola draskyti "Literatūrą." (žiur. "L. Aldo" 1936 m. 302 Nr.). Jis žandaro selėmis spjaud prof. Krėvę-Mickevičių, prof. Vaclovą Biržišką, P. Cvirką ir kit. Jis verkdamas šaukia policiją užgesinti tą literatūrinę liepsnelę. Jis "barbariškai rėkia," jog universitete "susiisuko lizdą marksistinių tendencijų rašytojai." Mat, "alkanai vištai visuomet sapnuoja soros." Alantas, pats būdamas literatūro diletantas ir savo talentu nepajėgdamas išskirti augščiau šliužų, iš kruvinos fašistinės politikos tribunolos meta dumblą ant jų rašytojų galvų, kurie pamėgino ginti kultūrą, pamėgino parodyt chaltūrą fašistų globojamoj literatūroj ir karo pavojų. Jie teisėtai biauvis šovinizmą, kuris drasko, dardo ir nuodija tikrąjį nacionalizmo turinį. Neveltui jie liiesdami tautinį klausimą pabrėždavo, jog kalba nenuvalkiota prasme. O fašistams šis dorų rašytojų užsimojimas—"atneštinės įtakos." Tai ryškiai rodo, koks didelis pavojus grėsia Lietuvos kultūrai. Apie Alantų "rūpinimąsi" literatūra ir apskritai kultūra—liaudies išmintis sako: "Rūpi, kaip šuniui penkta koja." Alantai kėsina iš universiteto išvažiuoti (Tąsa 26-tam puslapyje)

Muzika Naujam Gyvenime

SOVIETŲ Sąjungos muzikai užkariauja pirmą vietą pasaulyje. Neseniai Varšavoje Chopino vardu įvyko tarptautinis muzikantų kontestas. Laimėjo Sovietų jauni muzikantai—pianistai J. Zakas, Roza Tarmarkina, Tatiana Galdfarb ir Nina Emelianova. O kiek pirmiau ten pat buvo kitas pasaulinių pianistų kontestas, kurį laimėjo Sovietų pianistai: Levas Oborinas, Sagarovas, Grosmanas, Gutmanas, Diakovas ir Luferis.

Vienoje, Austrijos sostinėje, įvykusiam pianistų konteste laimėjo Sovietų muzikantai: J. Fliaras ir E. Gigelsas. Gi neseniai Brusselyje, Belgijos sostinėje, įvyko smuikinių kontestas ir čia Sovietų smuikininkai: D. Oistrach, Busia Goldšteina, M. Fichtengolc.

tvarkai ir keičiasi kartu su ja." Tas tiesa. Sovietų Sąjungoje visas gyvenimas daro milžinišką pažangą. Jaunimas su didžiausia ukvata lavinasi, mokinasi. Proletarinė revoliucija paliuosavo liaudį, suteikė lais-

David Oistrach

Busia Goldšteina

vę ir progą kiekvienam ir kiekvienai mokintis, lavintis, savo talentus vystyti ir gabumą parodyti.

Kapitalistinėje santvarkoje viešpatauja nusiminimas. Fašistinėse šalyse žydi žmonių valios ir talentų supančiojimas, sura-

Marina Kozolupova

Miša Fichtengolc

tengolc, Liza Gigels ir Marina Kozolupova laimėjo penkias dovanas iš šešių pirmųjų.

"Pravda" rašo: "Sovietų Sąjunga darosi muzikališkiausia šalis pasaulyje. Mes turtingiausi už visus kitus kraštus muzikų talentais." "Pravda" didžiuojasi, kad tarptautiniuose kontestuose Sovietų muzikai veik nesutinka sau lygių.

Kame gi dalykas? Tame, kad, esą, kiekvienos tautos žmonės yra linkę prie muzikos, kad pasauliui yra žinomi tokie praeities muzikai, kaip Bach, Mozart, Beethoven, Rossini, Paganini, Verdi, Liszt ir kiti.

Veik du tūkstančiai metų atgal Platonas pareiškė: "Muzika atstatina valstybės san-

Prof. A. I. Jempolsky

Liza Gigels

kinimas. Baisus gyvenimas atima norą ir ukvatą. Per kontestus Brusselyje vienas jaunas buržuazinis muzikas pareiškė Oistrachui: "Jums gerai. Jumis rūpinasi valstybė, o aš turiu į dieną nutraukti dvi valandas nuo darbo prisiruošimui išstoti konteste." (Tęsa 17-tam puslapyje)

Lyties Klausimas ir Musų Jaunimas

DR. HANNAH STONE

DAŽNAI yra pasakojama apie močiutę, kuri nusivedė į zoologijos daržą (žvėrinčių) Marytę septynių metų ir Onutę devynių metų. Jos apžiūrėjo slonius, tigrus, krokodilus ir klausėsi pasakojimų apie jų papratimus ir gyvenimą. Pagaliaus jos priėjo prie paukščių skyriaus ir pamatė garnį. Močiutė pamanė, kad ji dabar turi puikią progą papasakot mergaitėms ką nors apie "gyvenimo faktus." Ji pradėjo pasakoti apie tai, koks naudingas yra paukštis tasai garnys, kaip jis laikas nuo laiko atneša kūdikius iš dangaus belaukiantiems tėvams. Mergaitės pasišiūrėjo viena į kitą ir gardžiai nusišypsojo. Onutė pašnabždomis tarė Marytei: "Maryte, ką manai, ar nebūtų gerai, kad mes močiutei pasakytume teisybę?"

Nežiūrint to, kad mūsų jaunoji karta didžiujasi labai daug žinanti, bet dar yra nepaprastai daug jaunų žmonių, kurie labai mažai tenusimano net apie paprasčiausią tiesą lyties fizinių ir dvasinių veiksmų reikalais.

Labai daug kartų man teko susidurti su jaunais vyrais ir moterimis, baigusiais kolegijas, kurie pasakojo man, kad nors jie tose kolegijose išmoko viską apie lytinį gyvenimą ir papročius žuikių, žiurkių, kirminų ir tt., tačiau jie labai mažai težino apie žmogaus lytinę biologiją (apie lyties sudėtį ir jos veiksmą). Tik aną dieną atėjo pas mane jauna moteriškė, baigus labai augštą mokslą, kuri pasipasakojo man, kaip daug jai prisiejo nukentėti dėl nesupaprastinto su lyties klausimu, labai apgailestavo, kad ji tiek daug metų praleido studijavimui mokslo, bet tiek mažai tesistengė suprasti apie lytį ir jos veiksmą —apie tai, kas dabar taip svarbu jos gyvenime.

Kad reikia mūsų jaunimą lytiniai šviesti, mokyti, tai vargiai reikalinga čionai pabrėžti. Gyvulių pasaulyje lytinį veiksmą nustato tam tikra prigimtis, tam tikras įgimtas užsilaikymas. Gyvuliai tuokiasi tam tikrais sezonais, kada aplinkuma biologiniai patogausiausia išlikimui jų vaisiaus. Sakoma, kad labai primityvio žmogaus gyvenime irgi veikė periodiniai lytiniai santikiai ir lytinis tuokimasis (susinešimas) budavo atliekamas tam tikrais metų laikotarpiais, būtent, laike pavasarinį ir rudeninių iškilmių. Ar taip buvo, ar ne, tai antropologistų (žmogaus atsiradimo ir išvystymo tyrėjų) diskusijų klausimas. Bet mes

gerai žinome tai, kad žmogus beveik visai neprisilaiko jokio nustatyto laikotarpio savo lytiniam gyvenime ir kad jo natūrališka prigimtis nebegali būti jam jo kelrodžiu bei vadovu lytiniam užsilaikyme. Todėl aišku, kaip diena, kad jeigu jisai nebegali atsiduoti savo natūrališkai prigimčiai, jisai turi ją, kaip pamatą savo lytinio užsilaikymo, pavaduoti žinojimu.

Toliau: gyvulyje lytinis užsilaikymas yra tikrai išdavas (rezultatas) tam tikro neuro-muskulinio atspindžio ir fizinis-chemikinis veiksmas. Žmoguje gi lytinis veiksmas yra labai tampriai surištas su jo jausminiu ir socialiu gyvenimu. Jo lytinės išraiškos nebegalima visai atskirti nuo jo socialių patyrimų. Civilizuotam gyvenime lytiniai santikiai reiškia daug daugiau, negu paprastas fizinis susituokimas. Patenkinantis lytinis gyvenimas turi būt paremtas abiem šiais faktoriais—pakankamu biologiniu žinojimu (pažinimu lyties ir jos veiksmo) ir pasvertu arba kultūriniu atsinešimu linkui lytinio žmogaus užsilaikymo.

Mano supratimu, jaunimo lytinis švietimas turi turėti trejų tikslų: pirmas, jisai turi stengtis palaikyti lytinę sveikatą ir lytinę lygsvarą ir apsaugoti jauną vyrą bei jauną moterį nuo tokių sąlygų, kurios pakenktų jų lytiniam organams arba sunaikintų jų produktiškumą; antras—lytinis apšvietimas turi apdirbti ir nustatyti tam tikrą lytinio užsilaikymo lygumą; ir trečias—jisai turi jaunas žmones paruošti fiziniui ir dvasiniam žybiniam gyvenimui.

Labai liūdnas faktas, bet vis tiek faktas, kad ryšyje su mūsų lytinio gyvenimu ir lytiniais santikiais, išsivystė visa eilė apgailestingų sąlygų. Užteks čionai paminėti išsiplėtojamą lytinių ligų, lytinio išsigimimo, bevaisingumo, lytinio bejėgumo ir kitų lytinių gyvenimo blogybių. Šios nelaimės gali būti vaisius arba lytinio perdėjimo, nereguliariško ir pripuolamo lytinio susinešimo, arba nereikalingo susivaržymo ir slopinimo normališko lytinio patraukimo. Kaip ten nebūtų, šis klausimas yra svarbi sveikatos problema ir lytinė apšvieta turėtų palaikyti lytinę sveikatą ant sveiko pamato ir surasti vyriausią lygsvarą tarpe perdėjimo ir nedadėjimo.

Šiame atsitikime dvi problemos reikalauja specialio dėmesio. Viena problema, tai saugagystės

(masturbacijos) klausimas. Šis klausimas apeina labai daug jaunų žmonių ir pagimdo neapsakomą dvasinį kentėjimą. O vienok abelną gydytojų nuomonę šiandien yra, kad saugagystę galima skaityti pereinamuoju laipsniu į normalią lytinio išsivystymo procesą ir kad tas blogas, kuris iš saugagystės pareina, yra daugumoje ne tame, jog tatau iš tikrųjų pakenktų žmogui arba pažeistų jį organiniai, bet tame, jog saugagystė pagimdo žmoguje blogus, gąsdinančius dvasinius ir jausminius įspūdžius, kaip tai, sąjauimą prasižengimo, baimę, kaltumą, nusidėjimą ir pasižeminimą, kuris taip dažnai pasilieka, įsišaknėja jausmingoj jaunulio arba jaunulės galvoje. Šis blogas sąjauimas persineša į suaugusių gyvenimą. Aš esu mačius daug pilnai suaugusių vyrų ir moterų, kurie kankinasi lytiniais nesusipratimais ir nesutikimais, kuriuos lengvai galima nusekti tiesiog į tuos dvasinius susikirtimus, kuriuos jie pergyveno jaunystėje dėl saugagystės. Tinkama lytinė apšvieta ankstybose gyvenimo dienose lengvai galėtų pastoti kelią šitam blogui.

Antra problema, tai lytinio užsikrėtimo klausimas. Baimė ir sarmatinimasis šį klausimą kelti aikštėn ir viešai diskutuoti labai smarkiai griūva. Šiandien jau net ir dienraščiai atvirai kalba apie lytines ligas ir net jas įvardina, pabrėždami būtiną reikalą jas gydyti ir prašalinti. Nors tai tiesa, kad moderniškais gydymo būdais galima beveik visai išgydyti sifilį ir gonorėją, tačiau nereikia nedakainuoti tos žalos, kurią daro užsikrėtimas lytinėmis ligomis. Tos ligos yra didelės šaltinis fizinio kentėjimo ir kartais sukanveikia žmogaus lytinius ir kitus organus. Bet svarbiausia pabrėžti tas faktas, kad lytinės ligos tikrai sulaikomos. Pavyzdžiui, net ir geriausioj priežiūroj negalima visiškai išvengti vėjarauplių, arba net karštligės, bet galima, normališkoje aplinkoje, apsisaugoti nuo užsikrėtimo lytinėmis ligomis. Šiame atsitikime lytinė apšvieta gali puikiai pasitarnauti palaikyme lytinės sveikatos.

Tinkama lytinė apšvieta pagelbės sukurti ir išvystyti tokį lytinį supratimą, kuris reikalingas sveikam lytiniam gyvenimui socialėje aplinkoje. Tačiau kada mes bandomė šitą idėją panaudoti praktikoje kasdieniniam gyvenime, tai susiduriame su ypatinga painiava. Iš vienos pusės, mūsų šiandieniniam socialiam gyvenime lytis visur išnaudojama komerciniai ir lytinis mūsų apetitas nuolatos akstinamas visokiais galimais būdais—lytiniai erzinančia literatūra, romantiškais judžiais, įvairiausiais lytiškais žurnalais, lytinį patraukimą paverčiant vyriausiu pamatu visokio pardavinėjimo. Iš kitos pusės, mūsų įstatymai, mūsų papročiai ir mūsų moraliskās su-

17 pratinas draudžia mums išsireikšti lytiniai kitaip, kaip apsigėdime. Tuo gi tarpu apsigėdimas (ženatvė), dėl ekonominių ir industrinių priežasčių, nustumiama iki palyginamai vėlybo žmogaus gyvenimo laikotarpio. Tuo būdu mes bandomė pritaikyti moralinį kodeksą, kuris galėjo gerai patarnauti bibliškiems, arba seniems žemės ūkio laikams, prie socialės santvarkos, kuri jau senai sumechanizuota, suindustrializuota, sumiesčioninta ir sukomercializuota. Pasekmės tokios, kad mes atsidurėme didžiausioj suirutėje tam reikale. Ypatingai mūsų jauni žmonės turi pergyventi ir iškentėti iš vienos pusės nuolatinį lytinį akstinimą, erzinimą, iš kitos pusės dirbtinį uždraudimą, suvaržymą, susilaikymą nuo lytinio pasitenkinimo. Visa tai visai nesuderinama su fizine ir dvasine žmogaus sveikata.

Tokioje aplinkoje, suprantama, lytinė apšvieta susiduria su nenugalimomis sunkybėmis. Protinesniam lytiniam gyvenimui reikia naujo perkratinėjimo mūsų socialės santvarkos ir naujo įvertinimo mūsų moralybės ir lygsvaros. O kad mes prie to einame, tai man neprisieina čionai pakartoti.

Dar vienas klausimas, kurį aš tačiau čionai noriu priminti, tai tas, kad pusėtinau daug mūsų šių dienų lytinių nesusipratimų būtų galima išvengti geresniu socialiu atsinešimu. Mūsų jauniems žmonėms reikia žiūrėti į dalykus iš socialio požiūrio, reikia dalyvauti šių dienų visuomeniniuose judėjimuose, reikia jaustis dalimi didesnio vieneto. Nesveika žmogui visą savo laiką užimti ir visą energiją sueikvoti savo ločiams asmeniškams jausmams ir troškimams bei užgaidoms, per daug pabrėžti savo asmeniškās problemas ir bėdas. Kuomet žmogus supranta, kad prieš mus stovi dideli darbai, kuriuos reikia atlikti, kuomet jisai aktyviai dalyvauja socialiam gyvenime, tai labai daug lytinio gyvenimo įkirių problemų išsiriša pačios savaime normaliskai ir naturaliskai.

Muzika Naujam Gyvenime

(Tąsa iš 15-to puslapio)

Šis pareiškimas yra griežtas pasmerkimas kapitalistinės išnaudojimo ir pavergimo sistemos. Socialistinis pasaulis—Sovietų Sąjunga—į dulkes sumuša visas tas pasakas, būk prie socializmo ir komunizmo apsisotias progresas. Jau dabar kiekvienoj gyvenimo srityj socializmas pralenkia kapitalizmą.

V. S.

JŪRŲ BAISŪNAI

P. MAINER

KELETAS metų atgal aš su savo draugu buvome užimti Karibėjos (Caribbean) jūroj, arti Porto Rico, gaudymu jūrų gyvūnų. Negiliose vietose braidžiojome iki juostos ir tēmijome jūrų dugną per skaisių vandenį, kartas nuo karto pasinerdami ir ištraukdami jūrų žvaigždę, vėžį ar kokį kitą gyvą daiktą. Ypatingai mus domėjo paplokšti, panašūs į lenteles karolinių uolų atlaužai. Mes prisikrovėme jų užtektinai į valtį, kuri artimai stovėjo ant inkaro, turėdami mintį sudaužyti juos ir iš jų išvilkti pasislėpusias jūrų žvaigždes ir kitus gyvūnus.

Kada kartą aš pasilenkiau prie tokio karolinio atlaužo, tai pajutau švelnutį mano rankos palytėjimą. Ištraukiau ranką iš vandens ir pamačiau keistą gyvūnėlį rėpliojant. Tai buvo mažytis oktopus (aštuonkojis), šaltai žiūrintis į mane savo žvilgančiomis akimis, kaip kokiais guzikais. Laisvąją ranką atsargiai atpalaidavau jo kojas, įleidau jį į bonką su spiritu ir tęsiau savo darbą. Ir vėl toks pat švelnutis palietimas rankos, jau antras mažutis oktopus eina per ją. Šis sutvėrimėlis buvo tiek juokingas, kad aš jieškojau antros tuščios bonkos, kad jį pasodinus gyvą. Gaila, kad tuščios bonkos neradau, tat paėmiau tuščią dėžutę nuo cigarų ir ten įdėjau savo mažytį svečią. Atsargiai įdėjau jį, jo besisukančias "kojas" uždengiau ir virvute perrišau dėžutę, kad neatsidarytų.

Baigę darbą, mes susėdom į valtį ir plaukėme linkui krašto, kur buvo mūsų laboratorija. Ant sauszemio aš pirmiausia susidomėjau cigarų dėžute. Ji buvo gerai perrišta ir, matomai, niekas nebuvo jos lietęs. Man norėjosi pažiūrėti į mano belaisvį. Pakėliau viršelį ir atsargiai žiūrėjau į dėžutę. O, stebūklas! Dėžutė tuščia!

Jaučiausi taip, kaip kokio nors žuliko bei šposų rodytojo apgautas. Bet pažvelgęs į valtįs dugną pamačiau ten mano aštuon-

kojį svečią, ramiai į mane žiūrintį iš po irklo. Aš ir vėl pagriebiau jį. Matomai, tas keistas gyvūnėlis iškišo iš dėžutės savo kojų galiukus, o paskui išlindo ir jo kūnelis, kuris panašus į gumos šmotelį, ir gali pasidaryti taip plonutis, kaip storoka popiera. Tas jam padaryt, matomai, buvo nesunku, nes jis neturi kaulų ir todėl gali pralysti per siauras ir mažas skyles.

Aštuonkojis arba oktopus su savo giminaičiais—karakaticija, nautilus ir kitais priklauso prie vienos iš žingėdžiausių jū-

Žvejai ginasi nuo jūrų
baisūno—kalmerio.

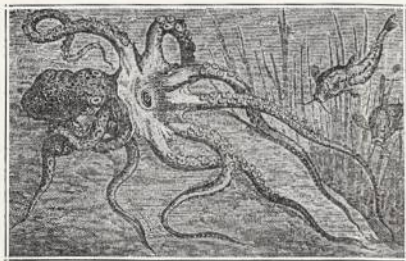
rų gyventojų grupių—galvakojų, kurių galva sujungta su kojomis. Ta ypatybė yra svarbiausia šio jūrų draskūno.

Tos veislės aštuonkojai, kurių vienas pa-bėgo iš cigarų dėžutės, yra mažiukai gyvūnėliai. Tokio aštuonkojo kūnelis centre bus apie du colių storumo. Jis turi galvą ir dvi žvilgančias akis. Jis stovi beveik ant galvos. Jo gerklė yra apačioj ir apsupta aštuoniomis kojomis—rankomis, kurios tarnauja ir vaikščiojimui, maisto gaudymui. Jeigu ištiesti tas jo "kojukes", tai nuo vie-

no galo iš vienos pusės iki kito galo kitoj pusėj bus dvylika colių.

Yra daug rūšių tokio dydžio ir mažesnių aštuonkojų. Žiūrint į šiuos mažiulėlius oktopusus, sunku sau persistatyti jų giminaičius—tikruosius aštuonkojus gyvenančius Europos ir Indijos vandenyse, turinčius penkių pėdų ilgio “rankas”, kuriomis jie gali dešimties pėdų aplinkumoj viską gaudyti. Yra ir didesnių, kurie veisiasi Ramiajame Vandeninyje ir esti iki 28 pėdų storio.

Aštuonkojis yra vienas iš žiauriausių jūrų draskūnų. Jis pasislėpęs tarpe uolų, jūrų dugne, arba prisiglaudęs prie akmenų laukia savo aukos. Jo aštuonios rankos-kojos atkištos į visas puses, juda, čiupinėja, tai išsitiesia, tai prie uolų prisiglaudžia, tai į uolų skyles įlenda.

Aštuonkojis arba oktopusas.

Jo didelės, žėrinčios, šaltos akys yra iškeltos, delto jis mato į visas puses. Atsitikime, jeigu kokia neatsargi žuvis prisiartina prie tos vietos, tai oktopus ištiesia savo ilgą ranką-koją, kurios smailas galas greitai apsisuka apie auką, pritraukia prie gerklės, kurioje aštrus snapas, panašus į papūgos, sudrasko.

Nors oktopus atrodo lėtas savo judėjime, kada jis šliaužia jūrų dugnu, bet reikalui esant, jis labai greitai plaukia, išmeta sriovę vandens iš vidaus. Kartais aštuonkojai kaujasi savo tarpe. Tada jų rankos-kojos susinarpioja į mazgą ir vienas kitą nori pasiekti aštriu snapu. Oktopusui sujudus, jo paprasta geltonai tamsi spalva darosi aiškesnė, jau purpurinė spalva apsu-

pa jo kūną. Kartais oktopusai iš sifono išmeta labai tamsią juodą sriovę—tai jų savo rūšies dūmų priedanga, kurios pagelba jie pasislepia nuo kitų draskūnų. Kada oktopusas ramiai sau šliaužia jūrų dugnu, tai jo kūnas būna tamsokas, prisitaikęs prie tos spalvos, kurioj jis yra—jis yra mažai įmatomas.

Aštuonkojo giminačiu yra milžiniškas kalmeris, kuris bus vienas iš didžiausių šios rūšies gyvūnų, kokius žmogus žino. Kalmeris skiriasi nuo aštuonkojo pirmiausiai tuom, kad jis turi 10 rankų-kojų ir pailgą, panašų į cigarą kūną, pritaikintą greitam plaukiojimui jūrų gilumoj. Kalmeris yra patsai didžiausias iš bekaulių sutvėrimų veislės.

Žinomas naturalistas Verill paduoda daugelį atsitikimų, kada tuos baisūnus matė prie New Foundlando pakraščių. Tarpe jo aprašytų, vienas Kalmeris buvo dešimties pėdų nuo uodegos iki gerklės, o jo rankos-kojos turėjo iki 42 pėdų ilgio, taip, kad bendras ilgumas to didžiūrių gyventojų buvo 52 pėdos!

Vienas kalmeris buvo pagautas prie Šv. Trejybės salų, netoli New Foundlando, 1877 metais. Jis buvo laikomas sūriame vandenyj ir vėliau rodomas New Yorko akvariume. Dabartiniu laiku jo lavonas yra laikomas Amerikos Zoologijos Muzėjuje. Jo kūnas turi pusdešimtos pėdos ilgio, o rankos-kojos—30 pėdų.

Niekas nežino, kaip ilgai ir kaip giliai gyvena kalmeriai. Trys žuvininkai 1878 metais matė 55 pėdų ilgio šios rūšies baisūną, išmestą jūrų bangų ant kranto. Jie manė, kad tai bangų išmesta valtis, bet kada prisiartinę, tai baisūnas puolė ant jų.

Jūrininkų tarpe yra padavimų apie kovas tarpe kašalotų ir kalmerių. Pagautų kašalotų galvos tankiai būna apraižytos ar apdraskytos. Liaudies pasakose yra padavimų apie jūrininkų susirėmimus su kašalotais, kalmeriais ir apie draskūnų užpuolimus ant laivų. Naturalistas Verill pasakoja, kad vienas toks susirėmimas tarpe kalmerio ir dviejų valties valdytojų tikrai buvęs. Jie apsigynę nuo kalmerio tik kirviu nukapodami jam rankas-kojas.

KARŽYGIO ŠEŠĒLIS

ST. JASILIONIS

(Iš Reporterio Užušaņų)

JUOZAS HART, kadaiše buvēs pasaulinio karo karžygis, perplauķes audringas karo bangas ir uzsipelnēš medalius, šiandien yra likēš tik karžygio šēšēlis.

Juozas—Amerikos jankis, gimēš Maine valstijoj. Jaunystēje buvēs jūreiviu. Pasaulinio karo laikotarpiu gyvenēš Anglijoj ir su Anglijos kariuomene dalyvavēš karē. Karē net keturis sykius buvēs sužeistas, bet vistik “velnias jo negriebē”. Kētvirtamjamē sužeidimē jam užteko pagulēti tik trejētā dienū ir jis, degdamas karžygišku pasiryžimu, vēl griebēsi šautuvo ir tamē pačiame karo bangavimē iņrēsi Rheino link.

Uzsibaigus karui, Londono gatvēs sveikino grīžtančiuosius karžygius. Glamonējo juos iš visu pusiu. Juozui atrodē, kad dabar jo gyvenimo rūpēšiai užbaigti. Jis matē priēšais savē išskēstomis rankomis laimē, jis ējo jos prieglobstin... Ant jo krūtinēš kabojo atsižymējimo ženklai, primēnā jam tas baisingas naktis, kuomet kirčiujančiai gaudē kanuoliū šūviai, kuomet kad ir besišypsantis padangēje mēnulis, atrodē nebeturīš draugingumo.

Laikas skubotai bēgo. Karžygiams teiktos priēmimo ovācijas išgaravo iš atmin ties, nes laiko bēgis, nešās kitokius vaizdus, nustelbē jas. Patriotinis kvaitulys praējo, miglos išsisklaidē. Priēš Juozo akis pasirodē realio gyvenimo begailēstingi triukšmai ir baisenybēs.

Darbū stoka. Bedarbiui duonos nēr. Laimēs vaizdas, sutikēš Juoza išskēstomis rankomis, pranyko, pabēgo be pēdsako....

Juozas bedarbiū eilēse. Londono gatvēs, vieton pirmiau teikto priimnomo, skambatrata rūšcia neapykanta. Gatviū pakampiais kyšoja bado iltys.

Vargais negalais susirado Juozas progā vykti gimtojon šalin—Amerikon. Priēš jo akis vēl ēmē draikytis įvairiū vilēiū mig-

lynas. Gimtojoj šalyj jis ras kitokiā padēti. Tenai gyvenant gal ir vēl pasirodys laimēs vaizdas. Gal...?

Parvyko Amerikon, pasiekē gimtinē miestā. Bet ir čia išvydo gatves be jokiū papuošalū. Net nesusitiko asmens, kuris būtu pasveikinēš Juoza karo laimējimais, kuris jam būtu pratarēš užnojaautos, prielankumo žodi. Čia sapniniū vilēiū miglyno nēra. Nē laimēs viešbučiai tokiū ponū, kaip Juozas, nelaukia. Gimtasis miestas neparodē Juozui motiniškos prieglobsties. Žmoniū širdys čia taip lygiai šaltos, kaip kad šaltū rudens dienū grīsti gatviū akmenys.

Išbandē Juozas kelionē nemokamais traukiniais. Pasibastē plačiai. Vienur-kitur turējo “uždaras pamokas,” įgavo patyrimo. Aplankē daugelį miestū ir rytuose ir vakaruose. Prisitrānkē visur. Bet gero niekur neužējo.

Po karui praslinko eilē metų. Juozas tamē laikotarpij bastūno keliu pergyvenoregējo daugelį įvairiū scenū. Matē daug šalto, daug nemalonaus gyvenimo valandū. O gero—nieko. Įsikūrti, apsistoti drungnon pastogēn, nesurado prieinamybiū.

Būdamas, taip sakant, žmogus švarios sąžinēs, Juozas nedasileido nē į jokiū žymius prasikaltimus. Visuomet jis stengēsi išlaikyti švarū vardā, nesileisti į blogdarystes. Jis vis bandē pasitikēti savo jēga, nes jaunystēje visi pažino jį kaipo plačiū pečiū ir žymaus įgalējimo vyrā. Jis ir pats žino, kad būnant menkesniū ir pergyvenant tiek nepalankiū gyvenimo scenū ir laikotarpiū, kiek jam prisiējo pergyventi, būtu senai suklupēs po sunkia našta. O jis vis dar laikosi. Net ir tie karo lauke įgauti kūno pažeidimai neperdagū atsiliepia. Sveikata vis laikosi gerame stovyje. Visa bēda, kad nēra rinkos, kur tąją savo sveikatā, savo jēgā įkinkyti, parduoti, kad už nuolatinį atlyginimą galētū jaustis gyvenāš žmogus gyvenimu.

Ir dienos ir naktys buvo austos Juozui lygiomis nuobodžiomis valandomis. Jo pilkojo egzistavimo eigoje skaidrėjančių vilčių nebesimatė. Jo padangė likosi apkloti plačių-platutėlių debesiu, neperleidžiančiu saulės spindulių.

Kartą, prisiartinus vėsiems rugsėjo mėnesio pabaigos vakarams ir naktims, Juozas, apsižvalges, patyrė nebeturįs pasaulyje asmens, kuris pavadintų jį draugu. Pasijuto esąs tarsi kieno tai rankos jėga atitolintas, atstumtas nuo visko.

Iš buvusio kadaise karžygio, narsuolio, šiandien Juozas likęs tik karžygio šešėliu, planuotai susidariusiu progą pakliūti kalėjiman. Pakliuvęs kalėjiman, jis pasipasa-kėjo tūlo laikraščio reporteriui savo praeitį.

—Pereitą žiemą,—sakėsi Juozas,—dažnai miegodavau sniege, o maisto prašydavusi pas žmones. Jei kur gaudavau ką padirbėti, dirbau už valgį. Bet tokis gyvenimas man iškirėjo, ir aš pasakiau tatai anądien mano areštuotojams. Darbo aš nebijau. Galėčiau dirbti bent už valgį, bet negaliu darbo gauti.

Kelios dienos atgal Juozas buvo nurodytas pas tūlą fermerį dirbti. Bet neturint jam savo asmenybės rekomendacijų, fermerys jo nepriėmė. Čia Juozas sumanė planą, kuriuo būtų galima užsipelnyti prie-glauda.

Negavęs darbo, jis išėjo. Bet jis neke-liavo toli. Nutėmijęs fermerį išvažiuojant iš namų, jis sugrįžo į jo ūkė. Įsilaužęs skle-po duris, jis rado maisto ir keletą ūkiškų daiktų. Pasivalgęs, jis išsinešė daiktus lau-kan ir paslėpė. O kuomet fermerys sugrįžo namon, jis pasisakė jam papildęs vagystę.

—Jei priimsi mane darban, aš pavogtus daiktus sugrąžinsiu. Dirbsiu už valgį,—pasakiau fermeriui.

—Ne, darbo tau neduosiu,—išdidžiai at-sakė jis man.

—Na, aš vistiek sugrąžinsiu tau pavog-tus daiktus, jei tu man padarysi vieną ma-lonę,—tariau. Ir pradėjau dėstyti reikalą.

Farmerys, išklauses Juozo prašymą, pa-šaukė valdininkus jo areštavimui.

21 Atvestas prieš teisėją, Juozas prisipaži-no papildęs vagystę. Broome apskričio ka-lėjime jis gavo geidautą prieglaudą.

—Aš smagus, kad gavau baudą—dirbti kalėjime,—sakėsi Juozas.—Nors ir sunkiai dirbsiu, ir turėsiu šaltą guolį, bet gausiu tris kartus į dieną šiekio tokio maisto. Aš manau, kad toji bauda išlaikys mane čionai per ištisą šaltąją žiemą. O paskui, galbūt, bus galima vėl susirasti bent kokį užsi-ėmimą....

Juozo išsikalbėjimas, jo gyvenimo prisi-minimai, jo jaunystės karžygiškumai, įdo-mu pasiklausyti. Bet karžygio medalių Juozas jau neturi. Jie užstatyti sendaikčių krautuvėję už porą dolerių. Karžygio me-daliai Juozui nė nebereikalingi, nes šian-dien jis yra tik karžygio šešėlis. Ir jojo svajojimas, kad pavasarį “galbūt” susiras kokį užsiėmimą, reikšmės nebeturi.

—Ačiu už cigaretus, ačiu už pakalbini-mą,—tarė Juozas reporteriui.

* * *

Panašių Juozo likimo istorijų rasime tūkstančius ir milijonus, kaip Amerikoje, taip ir visame pasaulyje, kur naudojimo ir skriaudos sistema tebeviešpatauja. Pana-šūs karžygių šešėliai nyksta ir nyks, nepa-darę naudos savai klasei, jei jie vienokiu ar kitokiu būdu nepasisuks į kovos kelią už naują santvarką!

Neverkit pas Kapą...

Neverkit pas kapą narsiųjų draugų:

Kas krito kovoj, tie didvyriai.
Kiekviena kova reikalinga aukų—
Lamingi už laisvę numirė.

Nelaistykit kapo gailiąja rauda,
Bet tęskit pradėtą jų žygį:
Pasiektas jo tikslas minės visada
Padėjusį galvą karžygi.

Minėkit ne pragaistį, mirtį, kapus,
Bet kovą, vien kovą be galo:
Geresnio paminklo didvyriams nebus,
Kaip vykdymas jų idealo.

Julius Janonis.

Užgeso Jauno Didvyrio Gyvybę

GRUODŽIO 22 d., 1936 m., Maskvoje mirė rašytojas Nikolajus Aleksejevičius Ostrovskis. Su giliu liūdėsiu visas Sovietų kraštas sutiko šią žinią.

N. A. Ostrovskis gimė 1904 m. Volinijaus gubernijoje, gelžkelio šeimynoje. Dar mažas būdamas jis neteko tėvo. Šeimyna maitino si iš motinos ir vyresniojo brolio uždarbių.

1915 metais Ostrovskį, 11 metų vaiką, išvijo iš parapijinės mokyklos už nuolatinius kivirčius su popu. Ostrovskis vargais negalais gavo darbą stoties bufete. Nuo šio laiko ir prasidėjo jo darbininkiškas gyvenimas.

1919 metais N. A. Ostrovskis įstojo į komunistinį jaunimą ir atsiduria drąsų kovotojų už Ukrainos pa-

luosavimą iš po vokiečių ir lenkų okupacijos eilėse. Jis dalyvauja pilietiniam kare Kotovskio ir Budiono raiščių dalyse. Ties Lvovu Ostrovskis buvo sunkiai sužeistas. Bet tas tik laikinai išvedė drąsų kovotoją iš rikiuotės. Jis demobilizavosi tikiai pilietiniam karui pasibaigus.

1921 metais N. A. Ostrovskis dirba Kijevo geležinkelio dirbtuvėse, o 1922 metais geležinkelio šakos udarnoj statyboj. Čia jis sušeraga tifu.

Nuo 1924 m., kai N. A. Ostrovskis įstojo į bolševikų partijos eiles, keletą metų jis dirbo vadovaujančiam komunistinio jaunimo darbe. 1927 m. Ukrainos Komunistinio Jaunimo C. K. ėmėsi visų priemonių, kad pataisius susilpnėjusią N. A. Ostrovskio sveikatą. Pilsnais tas nepasisekė. N. A. Ostrovskis dirbo propagandistu, vedė marksistini-leniniškų ratelius, o visą laisvą laiką jis stropiai mokinosi.

Sunkus darbas, senos žaizdos ir tifo pasekmės pakirto jo sveikatą, jis sunkiai apsirgo ir apako.

“Fiziniai netekau beveik visko, pasiliko tiktai negestanti jaunystės energija ir karštas noras būti kuom nors naudingu savo partijai ir savo klasei,”—rašo N. A. Ostrovskis savo autobiografijoj.

Pilietinio karo didvyris ligos parbloktas į lovą, ne-

tekęs regėjimo N. A. Ostrovskis nei minutei nenutraukė ryšių su gyvenimu, jis griebėsi naujo kovos įrankio — meniško žodžio, jis pasiryžo būti rašytoju. Gulėdamas lovoj jis diktuoja po 10-11 valandų į dieną —rašo romaną “Kak Zakalialas Stal” (“Kaip Užsiartavoj Plienais”), kuris išėjo iš spaudos 1932 metais. Šis pirmas N. A. Ostrovskio romanas, susilaukęs augšto visos Sovietų Sąjungos jaunimo, partijos ir valdžios įvertinimo, greitai tapo mylimiausiu knyga mūsų šalyj.

1935 metais spalį 1 d. SSRS Centralinis Vykdamosis Komitetas apdovanojo N. A. Ostrovskį Lenino ordenu. Su neišsėmiama energija ir bolševikišku ryžtumu jis rašė naują romaną “Roždenyje Burei” (“Gimė Audroje”).

Bet ligos pakirsto kūno fizinės jėgos neišlaikė. Žiauri mirtis išplėšė be laiko iš mūsų tarpo jį, vos spėjusį užbaigti antro savo romano pirmą dalį.

Nustoję plakti nenuilstamo kovotojo, karšto bolševiko širdis. Sovietinių rašytojų šeimyna neteko brangaus savo nario, talentingo rašytojo, kuris ligi paskutinio atsikvėpimo nenutraukė kūrybinio darbo, kurio gyvenimas ir veikimas yra ir bus pavyzdžiu visiems Sovietų rašytojams. Skaistūs N. A. Ostrovskio—nenuilstamo bolševiko kovotojo paveikslas amžinai pasiliks darbo masių širdyse.—“R. A.”

N. A. OSTROVSKIS

SVEIKATA²³

DR. J. J. KAŠKIAUČIUS

OBUOLIAI IR OBUOLIŲ MILTĖLIAI — NUO VIDURIAVIMO

Obuoliai yra puikus papildomasis maistas. Ir netik *maistas*, bet ir *vaistas*. Ištikrųjų, kaip gydymo priemonė, obuoliai stovi pirmoj vietoj vaisių tarpe.

Savo chemine sudėtimi, obuoliai turi naudingų organinių rūkščių, keletą lengvų cukrų ir skrobylių (krakmolo), kelių rūšių vitaminų ir mineralų, taip gi minkštų nuosėdų—celiuliozo rupienos ir savo rūšies lipnių medžiagų *pektinų*.

Obuolio rūkščių tarpe yra *taninė rūkštis* (tanina, *tannic acid*). Toji rūkštis turi suraukiamųjų bei sutraukiamųjų ypatybių. Gleivinėms vidurių plėvėms ji suteikia lyg kokį apsaugomąjį apdangalą, ir tuo būdu plėvės pasidaro kiek atsparesnės, standesnės, netokios opios. Švieži obuoliai turi taniinės rūkšties, o džiovinti—da daugiau, ypač džiovintų obuolių milteliai.

Be taniinės rūkšties, obuoliai turi da ir kitokių organinių obuolinių rūkščių. *Obuolinė rūkštis* (*malic acid*) yra savo rūšies *antiseptikas*—apsaugoja nuo bakterijų. Ir tokių rūkščių turi taip švieži obuoliai, taip obuolių milteliai.

Naudingų cukrų obuoliai turi apie 12 nuosimčių. Visos tų cukrų rūšys lengvos viduriams—dekstrozas, fruktozas, sukrozas, truputis krakmolo. Tie obuolių cukrai turi savyje maistingumo, priduoda energijos.

Celiuliozo nuosėdų yra obuoliuose apie 1 nuosimtis, o obuolių milteliuose daugiau—apie 8

nuosimčius, vadinasi, daugiau tirštumų.

Obuolių vitaminai yra *vitaminai A, B ir C*.

Obuoliai turi truputį ir proteinų ir *mineralų*.

Kaipo vaistas, obuoliai ypač labai naudingi nuo *viduriavimų*, nuo *dizenterijų*. Obuolių tirštos, lipnios dalelės — *pektinai* sulauko bakterijas, sulipdo jas krūvon ir neduoda joms toliau skleistis. Be to, pektinai sutraukia į save skysčius, ir tuo būdu priduoda žarnų turiniui apčiuopiamo kietumo: viduriavimas išnyksta, išmatos pasidaro normalios. Tie patys pektinai sutraukia ir erzinausias medžiagas ir priduoda žarnoms jūdrumo. Pektinai apsaugoja žarnų plėves nuo erzinausių intakų.

Obuolių milteliai yra puikus vaistas kūdikiams, taip gi ir suaugusiems nuo viduriavimų, nuo žarnų slogų, nemalimų. Suaugusiems tokiais atvejais taip gi gerai yra *tarkuoti obuoliai*.

ISBLYŠKE KŪDIKIAI IR DARŽOVĖS

Labai dažnai mažyčiai kūdikiai esti išbalę, išblyške, *mažakraujingai*. Neauga, netarpsta, sirguliuoja.

Ir su kūdikiais daug kebliau mažakraujingumas gydyti, negu kad suaugusių tarpe.

Mažytis, kelių mėnesių kūdikis, glėžnutis, lepus, silpnūčiais viduriais. Dantukų da nėra, kramtyt negali. Bile kokio atitinkamo gamtinio maisto jam da neįduosi. O vien tik vaistais, kokiais ekstraktais augančio organizmo reikalavimų negipatenkinsi.

Kebuls dalykas. Nestebėtina, kad tokiais nuotikiais daugybė kūdikių išmiršta.

Tačiau pastaraisiais laikais medicinoje padaryta gražios pažangos ir šioje srityje.

Yra gerai žinoma, kad šviežios žalios daržovės ir vaisiai, su visais jų *mineralais ir vitaminais*, yra nepavduojamai reikalingi žmogui jo sveikatai palaikyti. *Daržovės ir vaisiai* atitaiso kraują, prašalina mažakraujingumą. Bet kaip tu jų įduosi mažam, kelių savaičių bei mėnesių kūdikiui?

O gi įduoti vis tiek galima. Vartojama *džiovintų daržovių miltukai* (*powdered vegetables*), bile kokių daržovių skyrum, pavieniui, arba bent kelių rūšių sumaišius.

Ir pasėkos esti džiuginančios. Kūdikiui duodama jo paprasto maisto: motinos krūtis, arba karvės pieno mišinio, arba taip kokio dirbtinio maisto. Ir prie to pridedama po truputį *džiovintų daržovių miltelių*. Laipsniškai dauginama.

Tuoį vaizdas ima keistis gerojon pusėn. Kūdikis darosi tvirtesnis, gaivesnis, geriau auga, geriau tarpsta. Kraujo tyrimai parodo, kad jam daugėja *hemoglobino* nuosimtis raudonuose kraujo narveliuose. Pačių *raudonųjų kraujakūnių* skaičius irgi žymiai eina didyn. Kiti kraujo dėsniai, mažieji narveliai ir baltieji kraujo narveliai (*baltieji kraujakūniai*) taip pat kyla, daugėja.

Dėlko taip darosi? O gi vis dėl tų pačių nepavduojamų *vitaminų ir mineralų*, mineralinių druskų daržovėse.

Ir tokios *džiovintos daržovės*, sutrintos į miltukus, yra puikus maistas ir puikus vaistas kūdikiams nuo daugelio ligų, ypač nuo *mažakraujingumo*.

Gerai jų duoti ir sveikam kūdikiui, kad sveikas augtų, kad nesirguliuotų, kad jam kraujas būtų sveikas ir gaivus.

VARGO VEIDAS

V. BOM

FILIPSAS važiuodamas traukiniu pakėlė akis nuo žurnalo ir pastebėjo sėdinčią moteriškę. Jos pati išvaizda sakė apie vargingą gyvenimą. Moteriškė snaudė. Laikraštis, kurį ji, matomai, skaitė, buvo išpuolęs iš jos suvargusių pirštų. Žanas Filipsas vėliau sužinojo jos vardą. Moteriškės vardas buvo Alma. Bet jos amžiaus jis negalėjo spręsti.

Žanas Filipsas matė prieš save vargo veidą, be jokių padailinimų ir pagražinimų. Vargas moters veide! Menkučiai jos plaukai krito ant raukšlėto veido. Jos išvagotas veidas neginčijamai kalbėjo apie sunkų ir vargingą gyvenimą.

Bet daugiausiai Žaną nustebino jos akių nepaisymas, sumaišytas su bevilingumu. Žanas Filipsas susijaudino. Tai tas, apie ką jis galvojo. Jo akyse jau persistatė gerai pavykusi drama, atvaizdas vargo, bado ir nedarbo... Prieš jį stovėjo veidas vargo, vargo, kurio negalėtų atvaizduoti ir geriausias artistas. Prieš jį buvo prapulties akys. Taip, jis savo naują judį ir užvardins "Prapulties Akys".

Jis jau mato prieš savo akis būrį tokių nelaimingų moterų, puolančių ant palociaus. Joms vadovauja moteriškė. Jos išvaizda turi būti labiausia suvargusios ir nelaimingos moteriškės; jos akys turi būt pilnos neapykantos. Tokis vaizdas reikalingas jo ruošiamam judžiui...

Žanas Filipsas atsipeikėjo iš savo vaidentuvės. Jis buvo juk ne studijoje, o traukinio vagonė. Filipsas nusprendė pasiūlyti tai moteriškai darbą.

Moteriškė niekaip negalėjo suprasti, apie kokį darbą jis kalba. Filipsas vėl pakartojo savo pasiūlymą. Moteriškė net nežiūrėjo į jo pusę; jos figūroje matėsi toks bevilingumas, ji buvo tiek nuvargusi ir nusilpusi, kad jai buvo net sunku pakelti savo patinusius antakius ir nuvargusią galvą. Bet ji povaliai atidaro burną ir klausia:

—Ar jums reikalinga patarnautoja?

—Ne. Jūs nesupratote mano pasiūlymo. Tai lengvas ir gerai apmokamas darbas. Jums paaiškins, kokias tas darbas yra, kada jūs ateisite į mano raštinę.

—Aš turėjau darbą. Aš dirbau tik vieną valandą į dieną ir gaudavau 70 pfenigų, bet ta ponia išvažiavo ir aš likau be darbo.

Žanas Filipsas nepriklausė prie gailėstingų žmonių, bet stokoje pagarbos kitiems ji niekas negalėjo kaltinti.

—Man labai jūsų gaila... Matyt, kad jums gyvenimas ne visada maloniai šypsojosi,—gan gražiai jis tarė.

Alma nesiskubino su atsakymu.

—Taip,—tarė ji atsidūsėjus,—viskas būtų gerai, jeigu mano vyras būtų sveikas. Jis serga nuomaru. Kada nuomaras užėina, tai keturi vyrai vos jį išlaiko... Baisi liga. Jis dirbo pas Buten Cabirsch. Geležies gabalas nukrito jam ant galvos. Iš to ir prasidėjo liga. Dar nelaimingasis pradėjo gerti... Taip, daktarai sako tiesą, jis niekada nebebus sveikas.—Moteriškė nutilo, bet kiek palaukus, vėl pradėjo:

—Mano sūnus taipgi ligonis. Jo silpna galva ir nuolatos dreba... Baisu!

Moteriškė kalbėjo vienodai, kaip sapne. Žanas Filipsas turėjo išsėsti iš traukinio sekančioj stotyj. Jis greitai parašė ant savo vizitinės kortelės kelis žodžius ir padavė moteriškei.

—Aš galiu jums pagelbėti. Užėkite ir šį raštelį parodykite ponui Torbenui. Jums gyvenimas tuojaus pasidarys šviesesnis.

Traukinys pasiekė stotį ir Filipsas iš jo išlipo. Alma jau senai neteko vilties apie geresnį gyvenimą. Nejudančiomis akimis ji palydėjo Žaną. "Norėtusi man žinoti, kaip tas mano gyvenimas pasidarys šviesesnis."

Po to galvosvaigio prasidėjo Almos klerja. Sekančią dieną ji jau buvo judžių gaminimo įstaigos "ALFA" kontoroje.

Renabas Torbenas, režisierius daugelio judžių, negalėjo atsigėrėti Žano Filipo su-

rasta moterim. Su juo sutiko ir daugelis jo draugu. Vargšė moteriškė visai susimaišė. Ji negalėjo suprasti, kodėl taip visi ponai džiaugiasi. Ji čia atėjo gauti darbą, bet nežinojo, kokis tas darbas bus.

Žmogus, su juodais rėmais akiniais, pastūmė paveikslų traukiamą mašiną ir apšvietė moteriškę. Skaišti šviesa dar žymensniais padarė mėlynus lankus po Almos akių, padidino veido išvagojimą ir vargo atvaizdą.

—Puiku!—tarė režisierius, žiūrėdamas į Alma. —Ši moteriškė maršuos būrio priešakyje. Ji ves alkanų moterų būrį. Dabar jūs visi žiūrėkite į tą pusę, kur yra palocius. —Visi ten sužiūro. —Puikiausia scena! —vėl pakartojo Torbenas. —Reikia kuo greičiausia šią moteriškę nutraukti įvairiose pozose.

Režisierius triusėsi ir už kelių minučių jau buvo keli jos paveikslai ant judžio kadro.

—Taip, tai tikras vargas, skurdas, nereikalingas jokių padabinių, —patenkintai kartojo Torbenas. —Iš šio vargo atvaizdo galima pagaminti tikrą poemą!

Pradėjo traukti antrą eilę paveikslų. —Puikiausi!... Puikiausi! —gėrėjosi direktoriaus. —Rytoj ateikite, daugiau paveikslų trauksime.

Sekančią dieną Alma traukė su kūdikiu ant rankų. Trečią dieną po trijų valandų traukimo jai davė 30 markių.

—Kada aš turiu dabar ateiti į darbą? — klausė moteriškė, pasidžiaugusi savo pasisekimu, kuris jai atrodė didesniu, negu tikrumoj buvo.

—Apie tai mes jums pranešime. Palikite mums savo adresą, —tarė ponas Torbenas ir pridėjo šypsodamasis: —Šis darbas nėra nuolatinis, ne taip, kaip tarnaitės.

Almos gyvenimas pasidarė laimingu sapnu. Džiaugėsi ji eidama namo... Jai neilgai teko laukti kito pakvietimo.

Kelis mėnesius Alma dirbo judžių studijoj. Vėsi žurnalai rašė apie gaminamą judį “Prapulties Akys”; aprašė jaudinančias scenas, kuriose nelaiminga moteriškė atsistoja priešakyje suvargėlių, kurias vaidinimas priverčia verkti. Žanas Filipas didžiavosi surasta “aktorka.” Jis padarė

su Alma sutartį gaminti ir kitą judį. Sekančiame judyje Alma turėjo sėdėti prie lindynės: suvargusi, suskurus ir didžiomis neapykantos akimis žiūrinti į ponį, kuriai automobiliaus dureles atidarė gerai apsirengęs šoferis. Už šį paveikslą jai sumokėjo 30 markių.

Šiais metais ypatingo pasisekimo turėjo judžiai, vaizduoją vargą. Ir kur tik reikėjo labiausiai suvargusios moteriškės, ten geriausiai tiko Alma. Jos dalyvavimas grupėje suvargėlių padarydavo juos dar labiau suvargusiais. Almos dalyvavimas pridūdavo aktoriams tikrą realiskumą.

Almos gyvenimas pamatiniai pasikeitė. Ji nebesijautė beviltinga ir nelaiminga. Jos vyro mirtis palengvino jai padėtį. Sūnų atidavė į ligoninę. Uždarbis buvo vidutinis. Prieš jos akis atsidarė naujas gyvenimas. Kaimynkos pavydo akimis žiūrėjo į jos “laime.”

—Kaip sekasi gyvenime, ponია Alma? — paklausė šaltokai Torbenas.

—Labai gerai, pone Torbene.

—Taip... Taip... Tarp kitko, jūs daug geriau išrodote.

—Ačiu, pone Torbene.

Alma eidama namo užėjo į krautuvę ir nusipirko dėžutę saldainių, o kvietkų krautuvėje — gražų gėlių buketą. Visą tai rengėsi sekamą dieną nunešti savo sūnui ligoninėn. Sūnus darėsi sveikesnis. Motina šypsojosi. Alma dabar tankiau šypsojosi, ypatingai, kada pažvelgdavo į veidrodį.

Spalių mėnesį judžių direktoriai pradėjo reikšti nepasitenkinimo filmomis, kuriose buvo vaizduojama Alma. Iki šiol ji vaidino tik mažas roles. Dabar suteikė didesnes, bet paveikslai nebevaizdavo tikro vargo. Alma jau nebuvo taip sulinkus po vargo našta. Jos veidas praskaistėjo, raukšlės sumažėjo, akys neteko beviltingumo išraiškos. Jos eiseną pasidarė drąsesnė. Režisierius supyko ir išvijo ją iš judžių grupės. Sekančią dieną, kada ji atvyko vėl į suvargėlių grupę, tai režisierius priverė ją persirengti. Jis pareikalavo, kad Alma ateitų apsirengusi tais pačiais drabužiais, kuriuose ji pirmą kartą čia atvyko. Alma negalėjo suprasti: “Kodėl kiti, dalyvaują judžių gaminime, gali rengtis, kaip jiems pa-

tinka? Kodėl iš jos reikalaujama apsirengti senais skarmalais? Kokie beširdžiai yra žmonės!"

Lapkričio mėnesį Alma visai mažai gavo darbo. Gruodžio mėnesį ją jau tik vieną kartą pašaukė į darbą, kada buvo gaminamas judis "Liaudies Nuliūdimas."

Žanas Filipas nebegalėjo Alma pažinti. Jis rūščiai užklauskė:—Kodėl toji moteriškė taip nevykusiai nugrimiruota?

Ir kada ją patraukė už rankovės, tai ji suprato, kad kalba eina apie ją. Bet tai nebuvo grimiravimas. Geresnis Almos gyvenimas nutrynė mėlynus ratus iš po jos akių, išlygino veidą, padarė žydrėsnės akis...

—Ir kas čia darosi?—užklauskė Žanas Filipas, pažvelgęs į kontorą ir pamatęs moteriškę, gerai apsirengusią ir verkiančią.—O, tai Alma!

—Ji pyksta, kad mes jai neduodame tiek darbo, kaip pirmiau,—paaiškino Torbenas.

—Aš sakau,—per ašaras kalbėjo Alma,—kad neteisinga atimti nuo manęs darbą dabar, kada aš sveika ir galiu daugiau dirbti, negu pirmiau... Juk aš negaliu visada badauti, kada man norisi valgyti...

—Štai kaip yra,—tarė Žanas Filipas,—toks jau gyvenimas. Dailė, dailė neturi pasigailėjimo, o jūs tarnaujate dailei. Jūs pasirinkote sotų gyvenimą prieš vargo gyvenimą,—žinoma, tai jūsų asmens dalykas,—bet dabar jūs mums nebereikalinga.

Tą pasakęs Žanas Filipas nusisuko nuo moteriškės ir, išeidamas iš raštinės, piktai užtrenkė duris. "Liaudies Nuliūdimo" pirmoji dalis, kurioje dalyvavo vargšai, jau buvo gatava: Žanui Filipui Alma buvo nebereikalinga.

Lietuvos Rašytojų Žingsnis Pirmyn

(Tąsą iš 14-to puslapio)

ryti rašytojus ir kviečia į jį policiją. Jie vėpa apie klestėjimą Lietuvoj. Bet gyvenimo tikrovė muša kūju į kietą Alantų kaktą.

Tačiau Alantui Korsako—Radžvilo žodis "gan rimtas." Jis paėmė Korsako ginklą ir juo

šaudė į kitus "Literatūros" rašytojus. Kodėl? Todėl kad jis pasišovė šaukti policiją "ginti" kultūrai. Didysis Romain Rolland, Thomas ir Henrich Mann, Selma Lagerlof ir visi "proto korifėjai" šaukia kultūrai ginti darbo mases kartu su inteligentija aktyviu veikimu prieš fašizmą. Korsakas—priešingai. Doras rašytojas, save nelaikąs progresyviu, pasibiaurėsiąs policija. Juk su Rollandu eina ginti kultūrą ir ne jo pažiūrų rašytojai. Pats Korsakas išsitarė, jog "įžymieji pasaulio rašytojai stoja manifestacijomis už žmonijos taiką ir kultūros gynimą, už tautų laisvę ir gyvenimo pažangą." Tai kodėl Korsakas lietuvių rašytojus šaukia pasitikėt policija?! Juk surišti su policija "gražiausius žodžius bus tik bevertis vapėjimas." Šie Korsako žodžiai muša jį patį, kai jis policijoje mato kultūros gynėją. Policija, kuri riša pančiais rašytojų rankas, kuri birželyj teatro sceną pavertė kalėjimu, kuri aptaškė liaudies krauju Suvalkijos laukus, Kęstučio gatvę, Laisvės Alėją ir net kapus, tegali tik naikinti kultūrą. Plačioji liaudis, kartu su dorais rašytojais už Klaipėdos bibliotekos sudeginimą, kaltina ne tik Hitlerio smogikus, bet ir lietuviškąjį fašizmą! Nes jis duoda laisvę Hitleriui draskyti jūros pakraštį, badyti Lietuvos nepriklausomybei krūtinę ir kurstyti šovinizmo aistras. Smetona metė Lietuvą po Hitlerio kojų ir knygų padegėjai semias sau peną Lietuvos fašizme.

Lietuvoj knygos nedegs, kai rašytojai eis su liaudies kova, kai eis Rollando, Mannų ir prof. Langeveno keliu. Tai vienas skaisčius kelias išnešti kultūrą nuo inkvizicijos laužų ir išplėsti Lietuvos nepriklausomybę iš Hitlerio glėbio.

Tegu Lietuvos rašytojai parodo pasauliui Lietuvoj sudegintų knygų pelenus! O liaudis tiesia savo pūslėtą ranką tiems rašytojams kovoj prieš fašizmą, karą ir už kultūros gynimą. Ji neduos fašistams pavogti gerųjų lietuvių rašytojų kūrybos ugnį. Šiandien vertina ir ilgis tų rašytojų kūrybos ne siauras "elito" ratas, bet plačioji liaudis, kurios tarpe ir doroji inteligentija. Ir ji turi pakelti balsą prieš "Literatūros" užgniauzimą.

Laisvė liaudies ir dorų rašytojų žodžiu! Laisvė kultūrai! Laisvė literatūrai!

1936—IX-1-3, 6-11 dd.

Kauno s. d. kalėjimas.

PERŽVALGA IR KRITIKA

'Komunistų Manifestas' Naujam Vertime

Gavome naujai verstą ir brošiūrą išleista garsųjį "Komunistų Manifestą", parašytą Markso ir Engelso. Iki šiol mes turėjome ir naudojomes 1920 metų vertimu ir laida. Bet jau senai tuli draugai jautė, kad tasai vertimas ne visai tobulas ir galvojo apie reikalą naujo vertimo. Dabar turime.

Šį naują vertimą darė draugai Kapsukas ir Žalionis, o redagavo Z. Angarietis. Neturėdami nei laiko, nei progos jų vertimą palyginti su senuoju vertimu ir su originalu, negalime spresti jojo tobulumą. Reikia pasitikėti, kad tie trys labai atsakomingi draugai išlygino tas spragas, kurios buvo įsiskverbę į 1920 metų vertimą.

Mums, amerikiečiams, reikėtų pasitraukti šio istorinio dokumento vėliausios laidos ir paskleisti, nes ypač revoliuciniams darbininkams "Komunistų Manifestas" tebėra gyvas ir galin-gas įrankis praplėtimui savo žinojimo ir apsiginklavimui propagandos ir agitacijos darbe.

Nors brošiūros kaina nepažymėta, bet, rodos, bus parduvinėjama po 10 centų kopija.

Kaip Atsirado Kristus

Mytai apie Kristų, parašė ir išleido T. J. Kučinskas, kaina 25c.

Šios brošiūros autorius yra senas bedievis. Energijos jis kupinas. Rašo apie bedievybę daug, religiją, bažnyčias, ku-

nigus ir burtus kritikuoja smarkiai. Tais klausimais yra plačiai apsiskaitęs.

Deja, Kučinsko bedievybė labai mažai tegali apšviesti ir įtikinti. Nemoka jis ją perduoti tiems, kuriems ji labai reikalinga. Kad ir šioj brošiūroje "Mytai apie Kristų" jis turi sukuopęs pusėtinai daug įdomios medžiagos, bet argi tikintis žmogus ją perskaitys pamylės bedievybę? Vargiai. Perskaitys pirmus kelius puslapius, jisai greičiau trenks brošiūrą šalin ir daugiau neims į savo rankas jokios bedieviškos knygos. Pačioje pradžioje Kučinskas sumaišo kryžių, prostitutes, minyškas, Dievo Motiną Marę ir tt. Pati kalba šiurkšti, netašyta. Yra posakių, kurių nė pats autorius nesupranta. Pavyzdžiui, ką gi reiškia toks sakiny: "Žemiausias laipsnis žmonijos išsivystymo yra teologija."

Religija, tikėjimas į dievus atsiradę tik iš žmogaus baimės, nesupratimo gamtinių jėgų veiklos. Ekonominiai žmonių santikiai Kučinskui jokios rolės nesulėšė. Visas Kučinsko aiškinimas apie dievus, velnius ir tikėjimus nieko bendro neturi su žmonijos ekonominiu, politiniu ir socialiu gyvenimu. Atrodo, kad visa religinė struktūra kabo kur nors aukštai ore, debesiuose. Vison savo brošiūron jis labai atsargiai neįleido nė vieno klasių kovos šviesos spindulio.

Visa Kučinsko bedievybė paviršutinė, palša, nušutus. Ji ne tik nevilioja žmogaus prie savęs, bet jį dar supykdo ir atstumia.

Pažįstamas.

Vieno Žmogaus Pastangos

Lietuvių Periodinė Spaudos Kolekcija, leidžia Povilas Gasiūnas, Klaipėdoje.

Atsirado žmogus, vienui vie-nas, kuris pasimoko surinkti visus senus ir naujus lietuviškus leidinius ir sukrauti juos į Rokišio Muziejų. Tuomi vyrų ir didelio darbo kalviu pasirodo Povilas Gasiūnas, jei neklystame, mums amerikiečiams gerai žinomo draugo Jono Gasiūno brolis. To leidinio viena kopija ir mums pateko į rankas. "Kolekcijos" autorius, sužymėjęs dabartinius lietuviškus užsienio ir Lietuvos laikraščius, paduoda pavadinimus tų leidinių, kurių dar neturi ir kurių pajieško. O tokių jis turi surašęs apie tryliką šimtų!

P. Gasiūnas prašo visų geros valios prietelių jam pagelbėti, prisiunčiant senus leidinius arba pranešant apie juos. Adresas toks: P. Gasiūnas, Klaipėda, Malkų gatvė 3 b.

Apart sužymėjimo lietuviškų leidinių, Gasiūnas neužmiršta ir savęs. Jis pasigiria pats ir leidžia kitiems save pagirti.

Beje, Gasiūnas dirbęs valstybinėje įstaigoje, kurioje gaudamas "mažą atlyginimą", "nusi-perka po vieną kitą knygą, renka, perka senus laikraščius, kurie niekam šiaip nereikalingi ir mėtosi pas kitus žmones."

Visgi, mums atrodo, Povilas Gasiūnas su savo "Kolekcija" dirba gana gražų ir Lietuvos žmonėms naudingą darbą.

"Socializmas ir Demokratija Nenugalimi"

J. V. STALINAS APIE
SSRS KONSTITUCIJOS PRO-
JEKTĄ", išleido Užsienio Dar-
bininkų SSRS Leidykla. Mask-
va, 1936.

Lapkričio 25 d., 1936 m., Maskvoje įvyko Visasąjunginis Sovietų Suvažiavimas, kuriame buvo svarstyta ir priimta naujoji Sovietų Konstitucija. Drg. Stalinas, kaip pirmininkas konstitucijos paruošimo komisijos, pasiūlė konstitucijos projektą ir padarė pranešimą apie jo svarbiuosius dėsnius. Dabar ta jo prakalba išleista lietuvių kalba ir platinama pas mus Amerikoje. Tikrai didelės svarbos dokumentas, nušviečiantis Sovietų Sąjungos žmonių atsiekimus kūrimo socialistinio gyvenimo, kurie pilnai atspindi Sovietų naujoje konstitucijoje.

Laikotarpis tarpe 1924 metų, kada pirmoji Sovietų Konstitucija buvo priimta, ir 1936 metų trumpas metais, bet istorinis savo įvykiais. Sovietų žemė augo ir žydėjo—augo pramonė, augo žemės ūkis nauju socialistiniu pamatu, kūrėsi ir sirpo tūkstančiai mokyklų ir kultūrinių įstaigų, traukėsi šalin iš senosios santvarkos paveldėta beraštija ir abelnai tamsa. Visai nebe tas kraštas ir nebe tas gyvenimas, teigė drg. Stalinas. "Pilnas socialistinės sistemos laimėjimas visose liaudies ūkio srityse dabar yra faktas," sakė jis. "Tai reiškia, kad žmogaus žmogumi išnaudojamas panaikintas, likviduotas, o socialistinė nuosavybė gamybos įrankiams ir priemonėms įtvirtinta, kaip neišjudinamas mūsų sovietų visuomenės pagrindas" (puslapis 9).

Akivaizdoje tų atsiekimų ir laimėjimų, akivaizdoje to, kad

naujoji Konstitucija yra atspindis socializmo įsikūrimo, šita Sovietų Konstitucija, pareiškė drg. Stalinas, "yra vienintelė pasaulyje iki galo demokratinė konstitucija" (p. 26).

Bet ar tik Sovietų žemės žmonėms naujoji Konstitucija bus įrankis tolimesniam progresui? Ne, jina turi didžiausios tarptautinės reikšmės. "Dabar, kada drumsta fašizmo vilnis apspjaudo socialistinį darbininkų klasės judėjimą ir sumaišo su purvu demokratinis geriausiųjų civilizauto pasaulio žmonių siekius," pareiškė Stalinas, "Sovietų Sąjungos naujoji Konstitucija bus prieš fašizmą kaltinimo aktu, kalbančiu apie tai, kad socializmas ir demokratija nenugalimi. Sovietų naujoji Konstitucija bus moralinė pagalba ir reali parama visiems tiems, kas šiandien veda kovą prieš fašistinę barbarybę" (pp. 38-39).

Štai kame didžioji tarptautinė svarba Sovietų Konstitucijos. Lietuvis darbininkas, perskaitęs šią drg. Stalino prakalbą, lengvai supras visus tos Konstitucijos pamatus ir sekingiau galės ja pasinaudoti kovoje prieš fašizmą ir už socializmą. Todel šita brošiūra turėtų plačiausiai pasiekti lietuvių mases. Brošiūra parsiduoda už 5 centus.

Politiniai Žalingas Kalendorius

Lietuvių liaudies dienraštis "Vilnis" išleido 1937 metams savo lietuvišką sieninį kalendorių iš 12 lakštų. Kiekvienam lakšte yra koks nors paveikslas, o po paveikslu — jį paaiškinas parašas. Tie parašai visai trumpi ir juos kalendoriaus redakcija turėjo ypač atdžiai suredaguoti, kad jie savo turiniu pilnai atitiktų

paveikslui. Tačiau "Vilnis" kalendoriaus redakcija šiuo dalyku, matyt, visų mažiausia rūpinosi. Kitaip ji nebūtų pridarius tokių faktinių ir politinių klaidų, kurios šiaip neblogai kalendorių padaro politiniui žalingu.

Pirmame lakšte paduotas Lenino paveikslas, o kiek žemiau parašas: "Vladimir Iljič Lenin, įkurėjas revoliucinės teorijos ir taktikos bendrai ir proletarinės diktatūros ypatingai..." Skaitai žmogus ką trumpą sakinėlį ir galvoji: ką gi čia norima pasakyti? Veltui lauzysį galvą: sakinėlio niekas nesupras, nes ir pats autorius nežinojo, ką jis norėjo pasakyti. Aišku viena: kalendoriaus redakcija męgdžiojo žinomą, d. Stalino duotą leninizmo apibrėžimą. Į klausimą, kas tai yra leninizmas, d. Stalinas savo veikale "Apie Leninizmo Pamatus" (lietuviško vertimo 4 pusl., Maskva) atsako: "Leninizmas —tai imperializmo ir proletarinės revoliucijos gadinės marksizmas. Tiksliau: leninizmas — tai proletarinės revoliucijos teorija ir taktika apilai, proletarinės diktatūros teorija ir taktika ypatingai." Ir toliau d. Stalinas aiškina, kad "leninizmas—tai tolimesnis marksizmo išvystymas."

Kalendoriaus redakcija "pataiso" d. Staliną. Ji žodį "leninizmas" pakeitė žodžiu "Leninas," iš leninizmo apibrėžimo išmetė esminės reikšmės turinčius žodžius "proletarinė" (revoliucija) ir (proletarinės diktatūros) "teorija ir taktika" ir gavosi kratynys, kuris nieko bendra su leninizmo apibrėžimu neturi. Kaip matėme d. Stalinas visų pirma pabrėžia, kad "leninizmas —tai imperializmo ir proletarinės revoliucijos gadinės marksizmas." "Vilnis" kalendo-

29

riaus redakcija šitai pamiršo. Jos manymu, Leninas kaip iš dangaus nukritęs, o ne Markso-Engelso mokinyš ir kartu jų mokslo vystytojas naujose imperializmo ir proletarinės revoliucijos sąlygose. Iš “Vilnies” kalendoriaus redakcijos padėto parašo pilnai galima padaryti išvadą, kad marksizmas ir leninizmas — tai du visai skirtingi dalykai, tuo tarpu leninizmas yra tas pat marksizmas, tik “imperializmo ir proletarinės revoliucijos gadynės marksizmas.”

Verčiam kalendorių toliau. Antram lakšte padėtas d. V. Kapsuko paveikslas ir parašas: “**Vincas Mickevičius-Kapsukas**, Sovietų Lietuvos ir Baltarusijos vyriausybės pirmininkas ir įsteigėjas Lietuvos Komunistų Partijos. Pasauliniai žinomas proletariato vadas...” Šeštam lakšte padėtas d. Z. Angariečio paveikslas ir parašas: “Z. Angarietis, pasauliniai žinomas darbininkų vadas, buvęs Sovietų Lietuvos ir Baltarusijos vyriausybės agrikultūros komisaras.” Kalendoriaus redaktoriams abu šie revoliucionieriai “pasauliniai žinomi,” tačiau apie tų revoliucionierių rolę Lietuvos darbininkų ir darbo žmonių judėjime tiems redaktoriams nieko “nežinoma.” Pasakymas, kad d. V. Kapsukas buvo “įsteigėjas Lietuvos Komunistų Partijos,” — tai pasakymas, prasielenkiantis su istorine tiesa. Drg. V. Kapsukas buvo vienas iš LKP kurėjų; tų kurėjų buvo ir daugiau ir jie lošė ne mažesnę rolę, kaip kad d. V. Kapsukas.

Arba vėl. Kalendoriaus redaktoriai nieko “nežino” apie d. Z. Angariečio, kaip vieno iš Lietuvos Komunistų Partijos kurėjo ir pripažinto jos vadovo rolę, už tat jie “žino,” kad d. Z. Angarietis buvo Sovietų

Lietuvos ir Baltarusijos vyriausybės agrikultūros komisaras. Tuo tarpu tokio komisariato toj vyriausybėj visai nebuvo. Toji vyriausybė nebuvo organizavus ir agrikultūros instituto, nes tada tokį institutą kurti dar nebuvo reikalo.

Drg. Z. Angarietis toj vyriausybėj buvo **vidaus reikalų liaudies komisaru**, ir toj srityj jis daugiausia dirbo ir daugiausia nuopelnų turi. Žemės ūkio reikalų (o ne agrikultūros) ir justicijos liaudies komisaro pareigas d. Z. A.ėjo tik laikinai. Klausimas: ar tik nenori kalendoriaus redaktoriai, vadindami d. Z. A. “agrikultūros komisaru,” suversti ant d. Z. Angariečio galvos tas klaidas, kurias vėliau padarė žemės ūkio ir justicijos komisariatai, išgalėjus juose sąmoningiems žalotojams (V. Bielskis) ir oportunistams?

Kalendoriaus redaktoriai atidengė ir daugiau prašmatnybių. Pasirodo, kad Sovietų Sąjungoj esama “generolų” ir dar lietuvių. Ligšiol Raudonoji Armija dar nieko negirdėjo apie savo generolus, nes tokių nebuvo ir nėra. Bet, matyt, kalendoriaus redaktoriai geriau “žino,” štai “**J. I. Alksnis**, lietuvis generolas Sov. Sąjungos armijoj.” Ištikrųjų gi Alksnis ne lietuvis, o latvis, ir ne “generolas,” o turi komandarmo (armijos komandieriaus) laipsnį.

Vienuoliktam lakšte padėtas d. Stalino paveikslas ir parašas: “**Juozas Stalinas**, Sov. Sąjungos Kom. Partijos sekretorius.” Kad d. Stalinas daug daugiau “pasauliniai žinomas,” negu kas kitas, ir kad jis yra Markso-Engelso-Lenino mokslo tęsėjas, ir kartu viso pasaulio darbo žmonių vadas — šito kalendoriaus redaktoriai taip pat “nežino.”

“Vilnies” redakcija neturė-

jo teisės išsiuntinėti savo skaitytojams tokio politiniai žalingo ir skaitytojus klaidinančio kalendoriaus. Išsiuntinėjus “Vilnies” redakcija padarė politinę klaidą.

An. Ramutis.

1937. III. 22.

Tie, Kurie Kariavo ir Kentėjo

KELIAS ATGAL, parašė Erich Maria Remarque, vertė Bronys Raila, “Sakalo” b-vės leidinys, 1931 m., Kaunas.

Kiek mums žinoma, šio veikalo vertėjas (Bronys Raila) šiandien labai ištikimai bernauja Smetonos fašistinei diktatūrai. Sunku suprasti, kaip jam leido jo sąžinė imtis ir versti Remarque knygą “Kelias Atgal”. O gal keli metai atgal ponas Raila nebuvo suradęs savo gyvenimo tikro pašaukimo, tai yra, darbuotis Lietuvos liaudies korikų eilėse, todėl ryžosi imtis ir atlikti tikrai naudingą darbą. Šiandien jis jau vargiai galvotų apie “susitepimą” savo rankų tokiais darbais.

Autorius knygos “Kelias Atgal” jau gerai žinomas Amerikos plačiai visuomenei, taip pat gerokam būriui amerikiečių lietuvių. Keli metai atgal jis parašė knygą “Viskas Ramu Vakarų Fronte”. Iš šio veikalo buvo padaryta judžiai, pavadinti “All Quiet on the Western Front.” Milionai žmonių juos matė. Padarė nepaprastai gilaus įspūdžio į mūsų visuomenę. Tai buvo vaizdai, tikrai geniališkos rankos nupiešti — baisūs, šiurpulingi vaizdai iš Pasaulinio Karo, iš gyvenimo ir kančių Vokietijos kareivių.

Ši gi knyga, “Kelias Atgal”, yra kaip ir tąsa anos. Joje autorius piešia gyvenimą ir kančias kareivių, sugrįžusių iš

30

karo fronto. Erich Maria Remarque yra tikrai genialus rašytojas. Jojo simpatijos taipgi darbo žmonių pusėje.

Kaip jautėsi kareiviai grįždami namo iš karo? Ko laukė ir ko tikėjosi? Kaip juos pasitiko? Ka jie rado? Vaizdai, vaizdai!—šurkštūs ir šurpulingi. Kareivis, kuris neteko fronte sveikatos, sugrižo namo, ir prie pat vartų susitiko bada ir pasityčiojima. O tas, kuris šiaip taip išliko sveikas fiziniui, sugrižo sunaikintas dvasiniais—jis nebesupranta namiškiu, namiškiai nebesupranta jo; jis manė, kad jis kovojo už laisvę, bet sugrižęs atrado tai patį pavergimą; jis manė, kad karo metu visi kentėjo, bet sugrižęs rado buržuus sirpstant ir tunkant; fronte jam buvo garbė užmušinėti, imti, ką gali iš "priešų", o sugrižęs rado uždrausta net ranką pakelti prieš savo tikruosius priešus. Viskas augstyn kojomis apsisvertė. Nei laisvės, nei ramybės jis sugrižęs nerado.

Remarque neprabėga nesupazindinęs mus su Vokietijos įvykiais 1919 ir 1920 metais. Tie jo sugrižę kareiviai mato, kaip tie patys karo fronto vadai dabar Berlyne ir kitur skerdžia sukilusius darbininkus. Revoliucijos kriušinimui vadovauja socialdemokratai. Vienas jo kareivių barasi ant darbininkų partijų, kurios, kaizerį nuvertus, pešasi tarp savęs, ir kada jos pešasi, tai "kiti visai ramiai nuplovė dvi pačias geriausias galvas, kurios buvo jų tarpe, o jie net nepastebi". Čia autorius kalba apie nužudymą Rožės Luxemburg ir Karolio Liebknechto. Tai ištikrųjų ir buvo geriausių revoliucinės galvos. Jas nuskynus, buvo buržuazijai lengviau sunaikinti revoliuciją.

Kitas jo kareivis visai teisingai apibūdina tos revoliucijos pralaimėjimo šaknis.

"Ne, Jurgi,—sako Liudvikas,—ne taip. Revoliuciją mes darėme su permaža neapykanta, tai tiesa, ir iš pat pradžių mes norėjome būti teisūs ir teisingi, todėl viskas kreivai išėjo. Revoliucija turi veržtis, kaip miškų gaisras, o sėti galima pradėti vėliau. Bet mes nieko nenorėjome sugriauti, o norėjome tik atnaujinti. Mes nepakankamai turėjome jėgų neapykantai, nes karo buvome perdaug iškankinti ir nuvargę. Pats žinau, kad iš nuovargio galima užmigt, siaučiant ugniai ir armotom. Bet gal dar ne pervėlusi ir galima darbu pasiekti to, kas buvo sugaišta" (p. 232). O ypatingai lengva buvo ir kareiviams, ir šiaip žmonėms užmigt ir leisti buržuazijai atsigriebti, kuomet juos taip rūpestingai liuliavo ir migdė reformistinė socialdemokratija—buvo ir tokių, kaip Noslė, kurie ne tik žodžiais liuliavo ir migdė, bet ir kulkomis.

Spartakiečiai buvo nugalėti, revoliucija sukriušinta, ji baigėsi, "baigėsi maldavimais gauti pensijas ir sustiprėjimu niekingos klasės, kuri viena ranka ėmė iš respublikos randą, o kita ranka iš pasalų jai galando peilį", sako autorius "Kelias Atgal". O vėliau šita niekingoji klasė įsteigė kruviną fašizmą Vokietijoje.

Greitai po Pasaulinio Karo, po 1919-1920 metų revoliucijos, vėl atgimsta Vokietijoj militarizmo dvasia, vėl visur garbinamas karas, jaunimas muštruojamas vėl mirti už "tėvynę", skersti kitus ir būti paskerštais—vis už tos pačios "niekingosios klasės" reikalus.

"Kelias Atgal" baigiasi tuo pačiu ryškmingu simboliu, kaip 1935-1936 metų žiemą New York'e vaidintas veikalas "Palaidokite Mirusius" ("Bury the Dead"), puikus, prieškarinis veikalas. Tam veikale buvo pa-

rodyta, simboliškai, kaip ponai ir kunigai, tamsuoliai ir generalai, reikalauja pereito karo kareivius gulėti kapuose ir užmirti apie gyvenimą. Bet tie kareiviai atsisako būti palaidoti—jie sako, kad jie buvo nužudyti vardan kapitalo interesų, kad jie buvo jauni, jie troško gyventi; jie šaukia žmones į kovą prieš turčių nauda vedamus karus. Lygiai taip Remarque's "Kelias Atgal" vienas kareivis, Jurgis Rahe, nuvažiuoja į Francijos laukus, aplanko žuvusių kareivių kapus ir:

—Draugai!—surinka jis vėjui ir nakčiai.—Draugai! Mus išdavė! Mes dar kartą turime žengti! Prieš juos!... Prieš juos, draugai!

Jis mato, kad tie kareiviai "kyla iš žemės išskleistomis rankomis, jau gaudžia jų žingsniai, jis atsisoja priešakyje, paskui iškelia augstyn ranką:

—Draugai—žengte marš!

Jis paleidžia sau švį. "Jis svyruoja, klumpa ant kelių, pasiremia rankom ir įtemps visas jėgas atsigrižta į kryžius. Ir jis mato:—jie žengia, jie juda, jie žengia pamažu ir kelias jų tolimas, praeis daug laiko, bet jie žengs pirmyn, jie ateis į paskutinę kovą, kovą už gyvenimą... Jie žengia tylėdami, juda armija, ilgų kelių, kelių į širdį; praeis daug metų, bet kas jiems laikas? Jie pakilo, jie žengia, jie eina..."

Taip, žengia pirmyn prieškarinės idėjos, žengia pirmyn revoliucinis judėjimas, rikiuojasi armija paskutinei kovai su išnaudotojais ir karo kurstytojais.

Žinoma, Remarque neparašė šios knygos grynai revoliucinėje dvasioje, todėl galime užteiti neaiškiu, pesimistišku, beviltinų išvadų. Tačiau, imant abel-nai, "Kelias Atgal" tikrai prieškarinis, tikrai sujaudintas, tikrai vertingas veikalas. Deja,

tik maža dalis Lietuvos žmonių gaus progą šią knygą perskaityti, nes, kaip pereinę metų pasuktiniam "šviesos" numeryje drg. Mizara savo straipsnyje "Literatūra Pas Mus ir Kitur" nurodė, knygos skaitymas Lietuvoje beveik neprieinamas plačiai visuomenei.

A. B.

Senos Atraugos apie Pasaulinį Karą

DIDŽIAJAME KARE, parašė pulkininkas A. A. Uspenskis, rusų kalba. Vertė į lietuvių kalbą kap. L. Žukauskas. Išleido Kaune "Sakalo" Bendrovė. Knyga turi 240 puslapių, kelis paveikslus ir žemėlapius. Ji pašvęsta karui Lietuvoje ir Rytų Prūsijoje 1914-1915 metais. Uspenskis iš pat karo pradžios dalyvauja jame, komandaudamas 16-tą kuopą, 106 Ufos pulke, 27-toj divizijoje; iš karto 3-čiame korpusė, o paskui 20-tame, su kurio likučiais ir patenka Augustavo miškuose į vokiečių belaisvę.

Prie knygos pridėta kelių laikraščių ir karininkų atsiliepimai, jų tarpe ir buvusio komandieriaus 27-tos divizijos generolo Adaridi. Knyga labai išgąrbinio Lietuvos fašistinė spauda ir siūlo ją skaityti karies.

Knygoj yra vaizdingų atsiminimų ir kovų piešimų. Bet knyga kiaurai permirkusi priešdarbininkišku nusistatymu, fanatizmu, dievu, antisemitizmu ir nesupratimu karo priežasčių. Atrodo, kad dar ir vertėjas nemažai sugadino knygą, prikaišiodamas į ją visokių pagarbų Antanui Smetonai (veikiausiai autoriui sutinkant, nes jis gyvena Lietuvoj).

Autorius garbina rusų armijos išdaviką generolą Rennenkampfą, o žydų tautos kareiviai buvę "nusigandę" ir kalti už

caro armijos generolų kvailumą ir mūšių pralaimėjimą.

Rusų 27-ta divizija pralaimėjo mūši ties Geretėnais, Rytų Prūsijoje. Autorius bėdą suverčia ant 105-to Orenburgo pulko "žydėlių", kurių būk Vilniuje į pulką buvę įlieta 2,500 (34-tas puslapis). Tikrumoj už mūsų pralaimėjimą buvo kaltas 105-to pulko vadas pulkininkas Komarovas, kuris per daug į šiaur-vakarų pasuko pulką ir savo užpakalį pastatė po vokiečių smūgiais. Kaltas divizijos vadas generolas Adaridi, kuris toli užfrontėje sėdėjo ir nežinojo, kas darosi su jo divizija; kaltas korpuso vadas generolas Epančinas, kuris sėdėjo Kybartuose; kalti 40-tos divizijos ir 4-to korpuso vadai, kurie savo dalis paliko 20 kilometrų užpakalyje 3-čios divizijos ir tuom leido vokiečiams apsupti 105-tą pulką. Štai kas yra kalti!

Tą paliūdija caro armijos dokumentai, patekę į Sovietų rankas, pagal kuriuos išleista knygelė: "Boi u Geriten" (Mūšis prie Geretėnų). Tą paliūdija ir vokiečių kariniai veikalai. Štai kas kalti, o ne "žydėliai." Pras tas iš Uspenskio istorikas!

Nesigilinant į tolimesnius faktų kraipymus, kareivijų iš darbininkų tarpo neapkentimą, paimkime dar du klausimus. Į klausimą "kas gimdo karus?" Jis atsako privedimu tuščios seno caristo generolo Dragomirovo frazės, kuri nieko nepasako, ir patsai rašo: "Dievas siunčia tokius baisesius įvykius, kaip karas... bausdamas žmones už nuodėmes, kad jie susiprastų ir liautųsi blogai daryti... nes tokiais atvejais, kaip karas, apsirėškia didžiausia krikščioniška meilė, kaip atskirų asmenų, taip lygiai ir ištisų tautų." (228 pusl.)

Ši citata parodo Uspenskio aklą fanatizmą ir nesupratimą

karo priežasčių. Karas tai yra tąsa politikos. Šiandien Vokietijos, Italijos ir Japonijos fašistai ir imperialistai nori užkurti pasaulinį karą. Ar tai todėl, kad jie yra dievo agentai "pafiksiyti" tikincius? Nieko panašaus. Jie to trokšta todėl, kad nori pavergti kitas tautas ir jas apiplėšti, kad to reikalauja jų plėšikiški reikalai, o taipgi ir baisi neapykanta prieš Sovietų Sąjungą.

Ant galo Uspenskis pastato klausimą: "Ar gali krikščionis eiti kariauti ir žudyti žmones?" Ir, kaip tikras imperialistų bernas, atsako, "Taip, gali ir tu...". Tą pateisina "tėvynės apgynimu", (229 pusl.). Bet lai Uspenskis parodo, kada ir kur imperialistai sakė, kad jie kitą puola, o nesigina? Juk pereinam kare visi "gynėsi".—Vokietija nuo Rusijos, Francijos ir kitų. Rusija nuo Vokietijos, Austrijos, Turkijos ir taip toliau. Imperialistai ir fašistai, ruošdami karą prieš Sovietų Sąjungą, jau dabar turi dešimtis obalsių: "Apginti pasaulį nuo bolševizmo..." "Išgelbėti civilizaciją nuo komunizmo..." Paskutiniu laiku japonai šaukia: "Išvyti Sovietus į ledynus, kad išgelbėti Aziją ir Europą nuo karo!" Šiems fašistų ir imperialistų obalsiams gelbsti ir Uspenskio knyga.

Uspenskio knygoj yra įdomių aprašymų iš karo Lietuvoj ir Rytų Prūsijoje, karinių taktikos ir strategijos dėsnių. Iš šios pusės knyga turėtų vertę. Bet tą viską sugadina prikaišiojimai religinių ir fašistinių atraugų.

Knyga buvo parašyta rusų kalboj ir originalo mes neturime po ranka. Mes net nežinome, ar visa tai buvo originale, ar tik lietuviški vertėjai ją sudarė, prikaišiodami savo pridečyk.

D. M.Š.

Nesusikalbam

Susiginčino pora žymių draugų už sceniškų veikalus ir tam ginčui nesimatoma pabaigos. Susirėmimas skirtingomis mintimis prasidėjo praitytų metų rudenį, kuomet Brooklyno Liaudies Teatras suvaizdino veikalą "Ant Bedugnės Krašto".

Iš sykio diskusijos tęsėsi tik susirinkimuose, svetainėse, o dabar jau eina ir spaudoje.

Pirmoji atvira kritika, nekaitant "Laisvės" vietinių žinių, tilpo "Sviesoje," nurodanti, kad "Ant Bedugnės Krašto" autorius, įdėdamas jame karčiamninką ir sukta žydą Berkų, tiksliai norėjo sukelti lietuvių neapykantą prieš visą žydų tautą.

Kad atsakyti šiam primetimui, d. Bovinas parašė "Veikalų Kritika ir Realizmas," kurisėjo per kelis "Laisvės" Meno skyrius. Po tam d. A. B. davė atsakymą, ans ant atsakymo net šiurkštų atsakymą ir padėjo Meno Skyriaus redakciją tokioj padėtyj, kad jau šaukiasi užru-bežinės pagalbos.

Nors nemaniau kištis tarpe drūčiai susikibusių draugų, bet reikia išreikšti ir savo nuomonę šiuo klausimu. Mano atvira nuomonė yra tokia: Kaip karčiamninkas Berkus neatstovauja visą žydų tautą, parodant, jog visi žydai nėra niekas kitas, kaip sukčiai ir apgavikai, taip to paties veikalo Juozas neperstato visą lietuvių tautą, girtuoklystėn paskendusią. Mes žinome, kad yra ir gerų, padorių žydų, kurie kovoja prieš visokias sukytybes, taip pat gerai žino, kad ne visi lietuviai yra girtuokliai. Veikale šie skirtingų tautų charakteriai sudaro veikimo branduoli ir, manau, dėlei to nereikėtų tiek daug šūkauti.

O, je, sakysite, pamiršai paminti kalbą, kokia autorius veikale įdėjo: Juozo šeimyna ir

kiti vadina Berkų "smarve", "žydpalaikiu" ir kitokiū. Kad minėti žodžiai netinka vartoti ant žydų tautos žmogaus, dėlei to nesiginčysime, bet kad Lietuvoj ir dabar ant žydų tokiais žodžiais lietuviai mėto, tai irgi negiginčinas faktas. Ir jeigu autorius savo veikale norėjo įvesti liaudies kalbą, tai jis kitaip padaryti negalėjo. O tie įvesti žodžiai parodo, kiek Lietuviai yra tamsūs, sufanatizuoti tuo klausimu.

Pagaliaus, kam kelti tiek daug trukšmo dėlei to Berkaus? Juk veikale "Iš Meilės" žydas Leiba išeina iš proto tik dėlei to, kad jo duklė, išmylėjus kataliką vaikną, pameta žydų tikybą ir persikrikštija į katalikę. Tai norint kritikos, kokių priekabių—dabar reikia sakyti: "Na, kokius jūs ten, po velniais, veikalus vaidinate? Jūs žydus vaizduojate akiais fanatikais, bepročiais, kuomet yra ir laisvų ir bedievių žydų". Bet apie Leibą niekas nei gu-gu. Kokiu būdu jis gali turėti mūsų gyvenime prielankesnes išimtis, negu Berkus? Nesuprantu!

Kada iškilo šitos diskusijos už ir prieš, tai kiti jau bijo net minėti žydo vardą. Netikite? Štai jums pavyzdys. Operetės "Grigučio" trečia akta atidaro merginos dainuodamos:

Darželyje bijunėlis
Trims žiedais žydėjo;
Kaime jaunas bernuželis
Tris mergas mylėjo!
Ir nušaldė bijunėlį
Ankstyva šalnelė—
Ir neteko bernuželiui
Nei viena mergelė!
Vieną ponas, kitą žydas
Miestan išviliojo,
O trečioji, gražiausioji—
Klioštorium įstojo!

Aido Choro mokytoja, bijodama, kad neužpultų chorą, kaip kad Liaudies Teatrą, trečią punktėlį nubraukė, nedaina-

vo, nes čia yra minimas žydas. Ir jeigu mes pripažįstame žydą sau lygiu žmogum, tai kodėl jam nedaleidžiam įsivilioti merginą?

Iš syk nesupratau, kodėl daina baigiama be pabaigos. Bet vieną vakarą, Steponėi neatsilankius į "Grigučio" pamokas, o jos rolėje pasakytą: "O štai nesenai žydas ir degtinę atnešė", tai mokytoja, vaidindama Steponę, sako: "O štai nesenai ir degtinę atnešė". Ir du sykiu vaidinome "Grigutį", bet žydas nebuvo minimas. Vadinasi, nesusikalbam, nežinom, kur galima žydo vardą minėti, o kur ne. Ir tiktai todėl, kad ant karčiamninko Berkaus nugaros sukrovėme šleivus, kreivius, gerus ir razbaininkus žydus, žodžiu—visą jųją tautą, ir paklydome. Reiškia, šios diskusijos klausimą nenušvietė, bet aptemdino.

Mes, komunistai, stodami apginti žydų tautą, kaip daugiausiai persekiojamą ir niekinamą visokių ura-patriotų, reakcionierių, fašistų,—nepameskime protą. Nebandykime padaryti žydus kokia tai šventenybe, nes jųjų tarpe yra ir gerų ir blogų žmonių visokiuose užsiėmimuose, kaip ir kitose tautose. Pagal vieną asmenį nespėskime visą tautą, tada susikalbėsime ir viskas bus gerai!

J. N.

Nuo Red. Aišku, mes nesusitinkame su šiais d. J. N. išvedžiojimais. Pavyzdžiui, vietoj sveikinti Aido Choro mokytoją už šlavimą laukan iš "Grigučio" neigiamų atsiliepimų apie žydus, tai jis smarkiai subara. Arba, vėl, jis bando pateisinti veikale "Ant Bedugnės Krašto" koliojimą žydų "smarvėmis" tik todėl, kad paskutiniai tamsuoliai Lietuvoje žydus taip bjauruoja. Jokiū būdu tuos koliojimą (Taša ant viršelio)